

MÁLYVA
INTEGRÁLÓ-DIFFERENCIÁLÓ
ÓVODAI PROGRAM

1982- 2018

Mályva Integráló - Differenciáló Óvodai Program

	Az intézmény OM azonosítója: 034557	Készítette: <u>Bihari Beáta</u> Bihari Beáta Intézményvezető Ph
Legitimációs eljárás		
Nevelőtestületi elfogadás határozatszáma: 3/2018. <u>Mónika Lilla</u> Név	Szülői szervezet nevében véleményezte: <u>Beáta Kati</u> Név A nevelőmunkát segítő alkalmazottak közössége nevében véleményezte <u>Varga Beáta</u> Név	
<u>Intézményvezetői nyilatkozat</u> Az intézmény felelős vezetőjeként Bihari Beáta nyilatkozom, hogy a Zuglói Mályva Óvoda működését meghatározó Szervezeti és Működési Szabályzat rendelkezéseinek érvénybelépésével a fenntartóra, a működtetőre többletkötelezettség nem hárul. <u>Bihari Beáta</u> Bihari Beáta Intézményvezető Ph		
A dokumentum jellege: Nyilvános		
Megtalálható az óvoda honlapján: www.malyvaovoda.hu		
Hatályos: A kihirdetés napjától visszavonásig		
Verziószám: 1/2018.	Készült: 2 példány Iktatószám: 30/4/2018	

TARTALOMJEGYZÉK

Ssz.	Tartalom	oldal
	Bevezető a Mályva Integráló-Differenciáló Óvodai Programhoz	1
1.	A MINDI óvodaképe, gyerekképe, pedagógusmodellje	4
1.1.	Gyermekekép	4
1.2.	Óvodakép	4
1.3.	Pedagógusmodell	4
2.	A MINDI alapjai	5
2.1.	Pedagógiai alapelvek	5
2.2.	Filozófiai, pszichológiai, pedagógiai alapok	6
2.3.	Célrendszer	7
2.3.1.	Nevelési célok	7
2.3.2.	Nevelési feladatok	8
2.3.3.	A nevelés módszerei	8
2.3.4.	A nevelés eszközei	8
2.3.5.	A nevelés szervezeti keretei-formái	8
2.4.	A nevelés általános feladatai	8
2.4.1.	Egészséges életmódra nevelés - Egészségfejlesztés	9
2.4.2.	Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés	9
2.4.3.	Anyanyelvi és értelmi fejlesztés, nevelés	11
2.4.3.1.	Anyanyelvi nevelés	11
2.4.3.2.	Értelmi fejlesztés, nevelés	13
2.5.	Szabályok-szokások	14
3.	Integrálódás-differenciálódás	14
3.1.	Az integrálódás-differenciálódás jelentése	14
3.2.	Alapelemek	15
3.2.1.	Folyamatosság	16
3.2.2.	Osztatlanság	18
3.2.3.	Koncentráció	18
3.2.4.	Specializáció	18
4.	Az óvodai tevékenységeket integráló-differenciáló nevelési rendszer	19
4.1.	Játék	19
4.2.	Gondozás - Egészségfejlesztés	21
4.3.	Munka jellegű tevékenységek	24
4.4.	A tevékenységekben megvalósuló tanulás	26
5.	Műveltségi területek	28
5.1.	Külső világ tevékeny megismerése	29
5.1.1.	Külső világ tevékeny megismerése	29
5.1.2.	Külső világ tevékeny megismerése /Matematikai tartalommal/	33
5.2.	Művészetek	34
5.2.1.	Vers, mese	34
5.2.2.	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	35
5.2.3.	Rajzolás, mintázás, kézimunka	37
5.3.	Mozgás	38

Mályva Integráló - Differenciáló Óvodai Program

6.	A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek gyermekek speciális nevelése	41
6.1.	A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek gyermekek integrált nevelése	41
6.2.	A különleges bánásmódot igénylő gyermekek nevelése	44
6.3.	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek	48
6.4.	A kiemelt figyelmet igénylő gyermek fejlődéséről, fejlesztéséről készülő dokumentációk	50
6.5.	A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	50
7.	Az óvodai élet szervezése	51
7.1.	A nevelést segítő személyi feltételek	51
7.2.	Tárgyi feltételek	51
7.3.	Az óvodai élet megszervezése	52
7.4.	Dokumentumok	53
7.5.	Gyermekevédelem	54
7.6.	Az óvoda kapcsolatrendszere	56
7.7.	Szolgáltatások	58
1. sz. melléklet	Eszköz és felszerelési jegyzék	60
	Felhasznált irodalom	62

Mályva Integráló-Differenciáló Óvodai Program

kidolgozta

Mályva Alkotóközösség

+Keresztúri Ferencné

+Csipes Zoltánné

Székely Ilona

Csengődi Gáborné

Fekete Lászlóné

lektorálta

Gém Mária

Kaszab Józsefné

MÁLYVA INTEGRÁLÓ-DIFFERENCIÁLÓ ÓVODAI PROGRAM (MINDI)

Bevezető a Mályva Integráló-Differenciáló (továbbiakban MINDI) Óvodai Programhoz

“Aki nem tud semmit, nem szeret semmit. Aki lehetetlen: érthetetlen. Aki nem ért semmit, nem is ér semmit. Aki viszont ért, az szeret is, néz is, lát is... Minél több tudás rejlik egy-egy dologban, annál nagyobb a szeretet... Aki azt képzei, hogy minden gyümölcs ugyanakkor érik meg, mint a szamóca, az semmit nem tud a szőlőről.”

Paracelsus

Az életről, az emberről vallott nevelésfilozófiánkat, pedagógiai hitvallásunkat kifejező idézet a 15 évig tartó közös munka kiindulópontja és végkövetkeztetése. Gyakorlati tapasztalataink sikerei és kudarcai vezettek el bennünket a humanizmus ember-és gyermekközpontú megközelítéséhez.

A Zuglói Mályva Óvoda Alkotóközössége 1982-ben kezdte el azokat a gyakorlati vizsgálatokat, amelyeknek célja az 1971-ben bevezetett *Az Óvodai Nevelés Programja* alapkoncepciója szerinti nevelés továbbfejlesztése volt. Felismertük és megállapítottuk, hogy a nevelési folyamatunk meglévő szervezeti keretei és formái között a gyerekek keveset játszanak. Ezért idejük nagy részét a napirendi szakaszok közötti *átmenetek* szervezése és az ezzel járó *várakozási idők* töltik ki. Így arra a következtetésre jutottunk, hogy ha az óvodai nevelési folyamat szervezeti kereteit és formáit átalakítjuk, megváltoztatjuk, az óvodai életforma a gyerekek életkori sajátosságainak, egyéni szükségleteinek és az óvoda funkcióinak jobban megfelelhet.

Alapvető célunknak a játék szerepének, időtartamának, terének, eszközeinek bővítését, növelését tekintettük. Feladatunk a gyerekek egyénenkénti megismerése, fejlődésük követése és elősegítése lett.

A 15 évig tartó nevelési folyamatban nyilvánvalóvá vált számunkra, hogy milyen szervezeti keretek-formák szükségesek ahhoz, hogy a gyerekek játéka az óvodai életük egészét átfogó-átható, az egyének fejlettségéhez – adottságaihoz - meglévő képességeihez - tulajdonságaihoz igazodó létté válhasson. Ennek érdekében a gyerekek különböző irányú, tartalmú, szintű tevékenységeit, foglalkozásait a *játékból kiindulva és oda visszatérve, a gondozási teendőkkel megszakítva kapcsoltuk egymáshoz*. Ezzel elértük, hogy a gyerekek valamennyi tevékenység-és foglalkozási tárgykörben arról a fejlettségi színtről, ahová eljutottak, a saját tempójuknak megfelelően indulhassanak el és haladhassanak. Ezáltal megszűntek a *tétlen várakozási idők*, az egyes napi-és hetirendi szakaszok merev váltásai. A konkrét napirendi időpontokat felváltották az *időkeretek, tól-ig idők*, a **folyamatosság**, amelyen belül minden egyes gyerek kielégíthette biológiai és kulturális szükségleteit. Gyakorolhatta, átalakíthatta, továbbfejleszthette saját és mások útján szerzett tapasztalatait, élményeit. Megismerkedhetett a csoportjában érvényes szabályrendszerrel, amihez később igazodhatott. Mindezt — képességei és tulajdonságai szintjén — addig gyakorolhatta, amíg automatizálódott, szokásává vált. Közben azt is tapasztalhatta, ami önmaga és mások, valamint a közösség szempontjából értékes.

A gyerek/ek életkorához igazodó osztott csoportokat felváltották a természetes élethelyzeteket megteremtő **osztatlan csoportok**, a különböző fejlettségű és kapcsolatú gyerekek együttesei. Ez hívta életre a szakmai gyakorlatban egyre több helyen megjelenő tevékenységek és

foglalkozási tárgyak **koncentrációit** is, amelyek a játékban, mint tanulási térben, vagy ahhoz kapcsolódva jelennek meg és töltik be szerepüket.

A különböző foglalkozási tárgyak koncentrációjával megszünt egymástól elszigetelt funkciójuk is. Így létrejöhetett a **kötetlen foglalkozások** témakörönkénti tartalmi **integrációja** úgy, hogy közben egy-egy tantárgypedagógia meghatározó szerepe előtérbe kerülhetett. A tevékenységek anyagát az óvodapedagógusok vagy a gyerekek egyénenként, páros vagy rész-csoportos szervezeti formák között, játékos keretben, a nap bármelyik időszakában kezdeményezhetik, és tetszésük szerint feldolgozhatják.

A szervezeti keretek-formák által átalakított teljes napirendi folyamatban, az osztatlan csoportokban a tevékenységek és a foglalkozások az adott helyzetekre reagáló motiváló tényezővé válnak. Gyerekekre és felnőttekre egyaránt hatást gyakorolnak. Ezen belül érvényre juthat az érzelem, az egymás kölcsönös elfogadásán, megbecsülésén, segítségén alapuló *szeretet*.

Az egymás munkája iránti érdeklődés és tisztelet jellemezte a Mályva alkotóközösségét is, amely a gyakorlatból kiindulva és az elmélethez eljutva végezte a Programhoz vezető munkáját. Ennek eredményeként alakulhatott ki a budapesti Mályva óvodában az a sajátos nevelési rendszer, amely megváltozott szerkezeti kereteivel-formáival alapja lett és lehet más alternatív és helyi programoknak is.

A kutató-továbbképző pedagógiai munkafolyamatban kiegészült — a tapasztalatok elméleti szintre emelésével — a Mályva Program elnevezése is. Az *Országos Óvodai Nevelési Program Irányelvei*-hez igazodva *Mályva Integráló-Differenciáló Óvodai Program* néven kerül be az Országos Köznevelési Intézet adatbankjába.

Ezúton is nagy tisztelettel és szeretettel fejezzük ki köszönetünket:

dr. Bencés Mártonnének, az OPI ny. munkatársának,

Neményi Eszternek, az OPI munkatársának,

+ dr. Oszetzky Tamásnének, a Budapesti Főiskola docensének,

+ Vajda Aurélnak, a Szarvasi Főiskola docensének,

dr. Villant Györgyinek, a Kaposvári Főiskola docensének,

Vozár Józsefnének, Budapest XIV. kerületi ny. óvodai szaktanácsadónak,

akik az Alkotóközösség munkáját szakmai tudásukkal és emberségükkel közvetlenül segítették. Köszönjük a Hani és a Soros Alapítványnak, valamint saját Alapítványunk támogatóinak a nevelési feltételrendszer megteremtéséhez adott anyagi és erkölcsi támogatást.

Nem utolsósorban azokra a Szülőkre emlékezünk hálás szívvel, akik ránk bízta gyermekeik nevelését. Végül, illesse tisztelet és megbecsülés azokat a munkatársakat, akik közvetlenül vagy közvetve részt vettek óvodai nevelőmunkánk eredményeinek elérésében.

A MINDI Program módosításra került: 2004-ben

A módosított programot készítette: A Mályva óvoda Nevelőtestülete

A MINDI Program módosításra került: 2005-ben

A módosított programot készítette: A Mályva óvoda Nevelőtestülete

A MINDI Program módosításra került: 2010-ben

A módosított programot készítette: A Mályva óvoda Nevelőtestülete

A MINDI Program módosításra került: 2013-ban

A módosított programot készítette: A Mályva óvoda Nevelőtestülete

A MINDI Program módosításra került: 2018-ban

A módosított programot készítette: A Zuglói Mályva óvoda Nevelőtestülete

A módosított MINDI Program az alábbi törvények, rendeletek figyelembe vételével készült:

- 2011. évi CXCV. törvény A nemzeti köznevelésről
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a Nevelési-oktatási intézmények működéséről és a nevelési – oktatási intézmények névhasználatáról
- 229/2012. (VIII. 28.) Kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 32/2012. (X.08.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvééről
- 2012. évi II. törvény A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

1. A MINDI gyermekképe, óvodaképe, pedagógusmodellje

1.1. Gyerekkép

A MINDI - alternatív programként - szemlélet és felfogásmódjában a nevelés középpontjába a gyereket állítja.

A gyermek fejlődő személyiség, aki eltérő genetikai adottságokkal, különböző szociokulturális környezetből érkezik az óvodába. Életkoronként és egyénenként eltérő biológiai, lelki, kulturális, szociális szükségletei vannak, melynek kielégítéséhez teret ad a bizalomra épülő, biztonságos, elfogadó, szeretetteljes, családias légkör.

A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő, elfogadó és befogadó személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Segíti a nevelési célokban megfogalmazott (szabad, önálló, elfogadásra és alkalmazkodásra, segítségre képes, harmonikus, különböző irányokba érdeklődő, választani képes, kezdeményező, kitartó, felelősséget vállaló) gyermeki jellem megalapozását.

A gyermeki személyiség maximális tiszteletben tartása mellett fontos szempont a differenciált fejlesztés, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek speciális fejlesztése, az egyenlő hozzáférés biztosítása, a hátrányok csökkentése, az emberek közötti előítéletek lebontása.

1.2. Óvodakép

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége és ebben 3 éves kortól az óvoda kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be.

A MINDI keretében működő óvoda és/vagy csoport a családi nevelés értékeire épít, a szülőt társnak tekinti a nevelésben, és érzelmi biztonságot nyújtó óvodai légkör megteremtésére törekszik. Megoldást keres a felgyorsult életritmusból adódó problémák kompenzálására. Szemléletmódját a nyitottság és az innovatív törekvések befogadása mellett a környezettudatos gondolkodásmód jellemzi. Az egymástól eltérő szociokulturális környezetből érkező gyerekek játékos, örömteli hangulatban tölthetik mindennapjaikat. Sajátos szervezeti keretek és formák között integrálja-differenciálja az óvoda óvó-védő, nevelési és szociális funkcióit, és közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését.

Az óvoda ezekbe a tevékenységbe bevonja a különböző helyi, társadalmi, művelődési, egészségügyi, gazdasági és egyéb szervezetek képviselőit. Ezzel párhuzamosan — a kölcsönösség elve alapján — lehetőségeiket kiaknázza. Bekapcsolódik azokba a tevékenységekbe, amelyeket a vele kapcsolatot tartó intézmények a gyerekek érdekében folytatnak. Ugyanakkor fellép minden olyan kezdeményezéssel, "szolgáltatással" szemben, amely az iskolaelőtti korosztály testi, szellemi, szociális, érzelmi fejlődését megzavarhatja vagy veszélyeztetheti.

1.3. Pedagógusmodell

Az óvodapedagógus, aki a nevelés kulcsszereplője, modell, esetenként példakép a gyerekek előtt.

Számára a vállalt szerep egyet jelent:

- a gyermeki tevékenységeket a MINDI program szellemében és céljainak tükrében tervezi, szervezi, valósítja meg, illetve elemzi, értékeli;
- az óvodapedagógus szerep által megkövetelt működési módokkal egyező, hiteles jelenléttel;

- a gyerekek adottságaiból, képességeiből, lelki beállítódásukból eredő különbségek tiszteletben tartásával és toleranciájával;
- a meglévő, már kialakult képességek, tulajdonságok egyénenként differenciált fejlesztésével;
- a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek képességeinek és személyiségvonásainak felismerésével, fejlesztésével, esetenkénti hátrányok csökkentésével;
- reálisan és szakszerűen elemzi és értékeli saját gyakorlatában az egyéni bánásmód megvalósulását;
- a személyes érzelmi kötődések kialakulásának és megerősítésének elősegítésével;
- a személyes ellentétek okainak felderítésével, megoldási eljárásainak megkeresésével;
- a különböző szociokulturális helyzetű, más nemzetiségű, migráns családokból érkezők iránt megnyilvánuló elfogadással;
- szakmai felkészültségének folyamatos felülvizsgálatával és fejlesztésével;
- fizikai, érzelmi és mentális önismeretének mélyítésével;
- a mindennapi nevelési feladatokon túl ill. azokra alapozva részt vesz kapcsolódó kutatásokban, és az intézmény fejlesztésében;
- azzal a törekvéssel, hogy a legújabb technológiai eszközöket is felhasználó, akár online kezdeményezéseken keresztül is részt vegyen a tágabb szakmai élet alakításában.

Az óvodapedagógus egésznapos nevelőmunkája gyakorlatában kifejezésre juttatja:

- a gyerekekkel kapcsolatos együtt érző, oda-és ráfigyelő, szeretetteljes magatartását;
- műveltségéből fakadó intelligenciáját;
- pedagógiai és pszichológiai ismereteken, gyakorlati jártasságokon alapuló óvodai szakértelmét;
- kulturális magatartásából eredő etikus, esztétikus magatartását és viselkedését;
- önmaga továbbfejlesztésének igényét;
- a vele kapcsolatba kerülő személyekkel szemben kifejezésre jutó tiszteletét, probléma-és feladatérzékenységet;
- a rábízott gyermekek fejlődését-fejlesztését elősegítő értékek, eszmék, normák közvetítését;
- szervezőképességét, amely a nevelési koncepció feltételei között lehetővé teszi a különböző alternatívák választását.

2. A MINDI alapjai

A Program felfogás-és szemléletmódja az *Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja* irányvonalát követi, az óvoda funkcióihoz, a társadalomban betöltött szerepeihez, óvodatörténeti előzményeihez, hagyományaihoz, eddig elért értékeihez igazodik.

2.1. Pedagógiai alapelvek

- a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatása;
- a gyermekek mindenek felett álló érdekének érvényesítése;
- esélyegyenlőség, egyenlő hozzáférés biztosítása;
- hátrányos megkülönböztetés tilalma;
- egész életen át tartó tanulás iránti igény megalapozása;
- az emberközpontú, humanista értékrend, életvezetés megalapozása, a gyerekek tevékeny közreműködésével;

- egymás kölcsönös megértésén, tiszteletén alapuló segítő magatartás kialakítása;
- a készségek, képességek kibontakoztatása az egészséges életmód keretei között, a játékban integrálódó műveltségi tartalmak feldolgozásával;

2.2. Filozófiai, pszichológiai, pedagógiai alapok

Az óvoda alternatív arculatát a nevelőtestületben tevékenykedő, nevelni tudó és akaró óvodapedagógusok határozzák meg, akik — tudatosan és intenzíven — egy humánus pedagógia programját realizálják. A nevelő munka középpontjába a gyereket állítják.

Elfogadják a humánus pedagógia két alapvető, mindkét félre egyformán vonatkozó feltételét:

- az egyén meglévő összes belső értékének kibontakoztatására törekszenek;
- a kibontakoztatott egyéni emberi értékek hatásait a szűkebb és a tágabb emberi közösség tagjaira is kiterjesztik;

Ez a humánus pedagógia az emberből indul ki és ezért emberérdekű.

A nevelés mottója: Minden ember célja, sohasem eszköze a másinak. A nevelés nem más, mint *jellemnevelés*, amely a későbbiek folyamán az emberben a humánus kiteljesedését jelentheti.

Nevelésfilozófiája a humanizmus:

- az ember szeretete;
- az élet megismerése és formálása;
- a közösség és az individuum értelmezése.

Pszichológiai alapja a humanisztikus pszichológia, amelynek elvei:

- Az élményeket átélő gyerek megismerése és megértése, világlátása-énészlelése és önértékelése alapján.
- A gyerekek alapvető szükségleteinek kialakítása, adottságaik és képességeik kifejlesztése.
- A nevelési eljárásokat meghatározó problémák felismerése, kihangsúlyozása a pszichológiai módszerekkel szemben.
- Az emberek megértése, elfogadása, nem pedig viselkedésük előrejelzése, kontrollálása.

Pedagógiai alapja az a humanista nevelésfilozófia, amely gyermekközpontú:

- A nevelés folyamatában sajátos rendszert alkot.
 - Segíti a gyerekekben rejlő adottságokat, lehetőségeket valóra váltani úgy, hogy közben egész személyiségüket szem előtt tartja.
 - Értékrendszerét az individuum és a közösség fejlődését egyaránt szolgáló szabályrendszer kialakításával, komplex tevékenységekkel, kooperatív, együttműködő magatartási formákkal és viselkedési módokkal szokássá formálja.
 - Életszerű körülmények és feltételek között szerzett tapasztalatok feldolgozásával, átalakításával és továbbfejlesztésével a különböző szükségletek kialakulását segíti elő.
- Nevelési céljait sajátos életvezetésben — szervezeti keretek és formák között — valósítja meg.

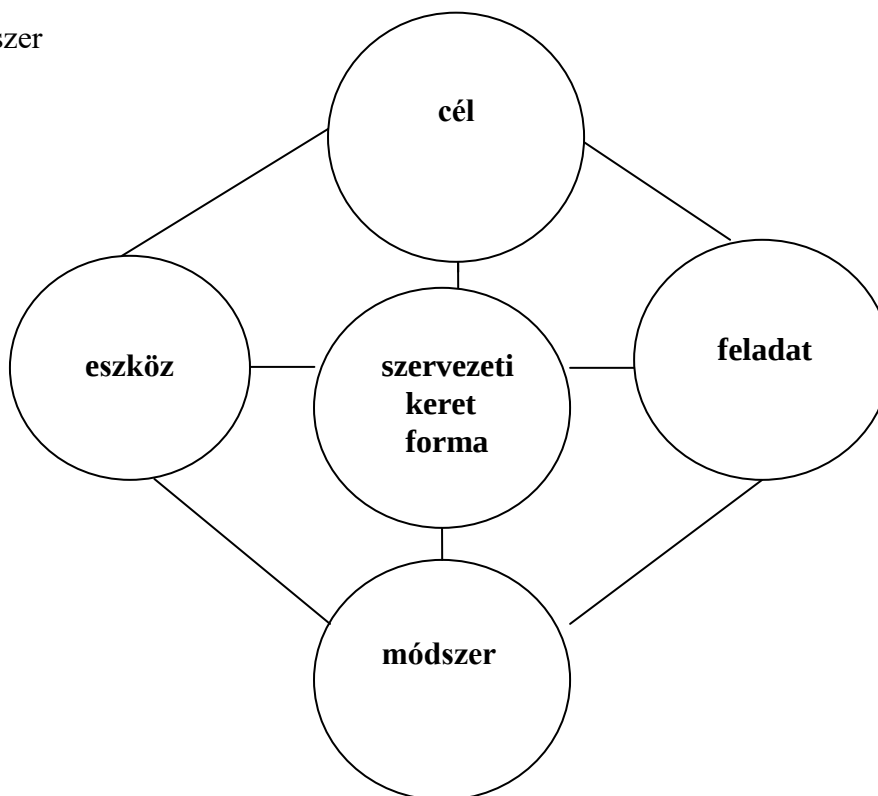
2.3. Célrendszer

A MINDI humanista filozófiája, humanisztikus pszichológiája, gyerekközpontú megközelítése alapja az óvoda nevelési rendszerének.

Személyiségértelmezése nevelésközpontú, amely a 3-8 éves korú gyerek/ek életkori és egyéni sajátosságaiból adódó személyiségkomponensek közül a biológiai és a kulturális szükségletek kialakítását tekinti elsődlegesnek. A magatartásminták beépülését a szabályrendszer által megismert szokásformák kialakításával segíti elő. Ily módon közvetett formában befolyásolja a gyerekek szociális fejlődését, személyiségük, intellektuális képességeik alakulását.

Az óvodában folyó nevelés értékrendjét a program *célrendszere* határozza meg, amelyet a nevelés folyamatában az individuum és a közösség fejlődését-fejlesztését egyaránt szolgáló **integrálás és differenciálás** segít elő. A játékokban koncentrálódó tevékenységekben és a tevékenységek szervezeti keretei között realizálódnak azok az erkölcsi értékek, amelyeket a gyerekek saját életvezetésükbe fokozatosan beépítenek. Szabadon és aktívan vesznek részt a világ felfedezésében úgy, hogy ebben a pedagógusok is —gyerekenként differenciáltan— jelen vannak.

1.ábra: Célrendszer

2.3.1. Nevelési célok

- Meghatározott alternatívák között szabad, önálló, elfogadásra és alkalmazkodásra, segítségére képes, harmonikus, különböző irányokba érdeklődő és választani képes, kezdeményező, kitartó, felelősséget vállaló, szeretetteljes ember jellemének megalapozása.
- Az iskolakezdéshez szükséges képességek alapjainak lerakása, a különböző műveltségi területek témaköreinek adaptálása.

2.3.2. Nevelési feladatok

- Életszerű körülmények, környezeti feltételek egyéni és közösségi kereteinek megszervezése, kialakítása.
- Tapasztalat és ismeret helyének kijelölése, az elemzés-értékelés elősegítése a feldolgozásban.
- A különböző tevékenységek feltételeinek (idő, hely, eszköz, élmény) biztosítása.
- Az újraalkotás és a továbbfejlesztés lehetőségének megteremtése.
- A felnőttek és a gyerekek, valamint a gyerektársak közötti kapcsolatok létrejöttének segítése, a kommunikáció támogatása.
- Az érzelmi megnyilvánulások, reakciók humánus légkörének kialakítása és fenntartása.

2.3.3. A nevelés módszerei

- Az egyén és a közösség differenciált és integrált összhangjának megteremtése.
- Az egyén és a közösség autonómiájának érvényre juttatása.
- A szervezeti keretek-formák folyamatos alakítása.
- A tevékenységek koncentrációja.
- A közvetett irányítás előtérbe helyezésének nevelési eljárásai.
- Az alkalmazott pedagógiai módszerekkel a kompetenciafejlesztés támogatása.

2.3.4. A nevelés eszközei

- Felszerelési tárgyak, eszközök állandó és szituatív használata.
- Különböző anyagok, eszközök gyűjtése.
- Tapasztalást, tanulást segítő eszközök, kellékek gyűjtése és használata.
- Speciális fejlesztést szolgáló játékok, eszközök biztosítása.
- A gyerekek személyiségfejlődését segítő, tevékenységeit befolyásoló személyi feltételek összehangolt szervezése.

2.3.5. A nevelés szervezeti keretei-formái

- Házi rend, napi rend, heti rend;
- Ünnepek, ünnepélyek;
- Különböző összetételű csoportok;
- Integrált tevékenységek;
- Speciális nevelési eljárásokat igénylő kisebb csoportok.

2.4. A nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés alapvető feladata a gyermek testi és lelki, és szociális szükségleteinek a kielégítése.

Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása, egészségfejlesztés megvalósítása;
- az érzelmi, az erkölcsi és közösségi nevelés biztosítása;
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

A gyermekek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként, hat-hét éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet, és belépnek a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodásból iskolássá érik.

2.4.1. Egészséges életmódra nevelés – Egészségfejlesztés

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása az óvodás életkorban kiemelkedő jelentőségű. Az egészségvédelem elsődlegesen a gyerek testi fejlődésének elősegítését célozza.

Az egészséges életmódra nevelés, egészségfejlesztés célja:

- a gyerekek alapvető biológiai-fiziológiai szükségleteinek kielégítése;
- a kultúrhigiénés szokások kialakítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, környezettudatos magatartás megalapozása.

Az életkori sajátosságaiból eredően a kisgyermek mozgásigénye nagy, amelynek kielégítésére törekedni kell. A mozgásfejlődésre épül az egészséges életmód, a testápolás, az önkiszolgálás, az egészségmegőrző szokások kialakítása. Az óvodás gyerekre vonatkoztatva tudjuk, hogy minden gyerek más és más, mindegyiküknek más az egészségi állapota, edzettsége, teherbíró képessége.

Az egészséges életmódra nevelés, egészségfejlesztés folyamatában a következőket kell szem előtt tartani:

A személyi, környezeti higiéné, a mozgásos életmód, az egészséges táplálkozás és kulturált étkezés, az egészséget károsító magatartásformák elkerülése, adott élethelyzetben az egészségesebb megoldás választása iránti *attitűd, érdeklődés, szándék, érzékenység* kialakítását. Mindezek feltétele az egészséges, biztonságos környezet biztosítása, amely magában foglalja a gyereket körülvevő tárgyi és szociális környezetet.

Az óvodapedagógus feladatai az egészséges életmódra neveléssel, egészségneveléssel kapcsolatban:

- Megteremti: a gyerekek testi-lelki egészségvédelmének feltételeit, amely magában foglalja:
 - a mozgás és a pihenés összhangját;
 - az egészséges életritmus, életvezetés koncentrációját;
 - a prevenció, korrekció és speciális gondozási feladatok ellátását szakemberek (védőnő, gyógytestnevelő stb.) segítségével.
- Biztosítja az egészséges környezetet, elsősegélynyújtási tudására támaszkodva kezeli a felmerülő helyzeteket, szükség esetén szakképzett kolléga segítségét kéri.
- Kialakítja a család és az óvoda együttműködésen alapuló kapcsolatát.

A gyermek egészség nevelésének fejlettségi mutatói az óvodáskor végére:

- Kialakulnak az életkornak megfelelő egészséges életmód szokásai.
- Megalapozódnak a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások.

/A gondozás és a mozgás fejlettségi mutatói az adott területnél találhatóak/.

2.4.2. Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés

A gyerek alapvető szükséglete az érzelem, amely szubjektív állapotát, környezetéhez való viszonyát fejezi ki. Minden tevékenységét, kapcsolatai minőségét érzelmei befolyásolják, miközben alakítják beállítódásukat, erősítik önállósodásukat. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend vegye körül.

Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés célja:

- Biztonságos, szeretettel, kiegyensúlyozott és derűs légkörben a gyerek/ek önbizalmának, önértékelésének alakítása.
- A gyerek/ek egyéni érdekeinek figyelembe vételével, képességeik, erkölcsi, akarat tulajdonságaik kibontakoztatása a közösségen belül, a csoport normái által vezérelve.

A nevelés alapja az a környezet, amely figyelembe veszi a *gyerek/ek alapvető biológiai, kulturális, szociális és lelki szükségleteit*:

- Az elfogadás, megértés, az önmagáért nyújtott szeretet és odafordulás szükségletét. Lehetővé teszi, hogy a gyerek azonos maradjon önmagával, megőrizze identitását.
- Az érzelmi védettség, biztonság igényét, amelynek kielégítését szolgálja a csoport helyiségeinek otthonossága, átláthatósága, alakíthatósága.
- Az óvodapedagógusok, a dajka és a társak megnyugtató közelsége, a biztonságot nyújtó légkör, amelyben az összetartozást az alkalmazkodás igényével együtt mindenki belső szükségletként élheti át, kialakulnak a természetes társas szükségletek.
- Az igényt az elismerésre, dicsőre, az óvodapedagógus általi megerősítésre, mely erősíti a gyerekek önbizalmát, alakítja önértékelésüket.
- Az új iránti természetes érdeklődést, amely önálló tapasztalatszerzésre, alkotó cselekvésre ösztönöz.
- A szűkebb-tágabb környezet megismerése és alakítása, melynek alapja a családhoz, csoporthoz, óvodához, hazához való kötődés megalapozása.
- A szépség, a harmónia, az esztétikai élmény iránti igényt, a művészetekben való részvétel öröme.
- Az önkifejezés, önérvényesítés igényét.
- A függetlenedés, a fokozatos önállósodás igényét. Az önállósodás során a gyerek felfogja, hogy cselekvései másokat is érintenek, örömet vagy bánatot okozhatnak. Önmagáért és másokért érzett felelőssége cselekedetei motívumává válik.
- A gyermek erkölcsi - (együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség), és akarat (önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat) tulajdonságainak megalapozása.

Az óvodapedagógus feladatai a gyerekek szükségleteire épülő érzelmi, erkölcsi, közösségi neveléssel kapcsolatban:

- Kialakítja a derűs, biztonságos, balesetmentes környezetet.
- A gyermek testi, lelki szükségleteinek kielégítésére törekszik.
- Legfontosabbnak a pozitív érzelmi töltésű kapcsolat kialakítását tartja (gyerek-gyerek, gyerek-óvodapedagógus, gyermek-dajka, gyermek-pedagógiai asszisztens között).
- Viselkedése tükrözi az erkölcsi normákat, nevelésében a szó-cselekvés összhangja érvényesül, és ez követésre méltó az óvoda más dolgozói számára is.
- Megfelelő szakemberekkel kapcsolatot tart és együttműködik a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelése érdekében.

A gyermek szociális fejlettségének mutatói az óvodáskor végére:

- az énkép differenciálódik;
- azonosul a csoport normáival, értékeivel;
- stabil, transzferálható szokásrendszerrel rendelkezik;
- megbízásokat elfogad, és teljesít a csoport érdekében;

- társaival és a felnőttel együttműködésre képes, törekszik a megegyezésre;
- tolerálja társai különbözőségét;
- segítőkészség jellemzi;
- belátja tévedéseit, hajlandó korrigálni hibáit;
- a siker, a kudarc megélése, feldolgozása során fejlődik önértékelése, alakulóban a kudarcűrő képessége;
- megjelenik a teljesítményigény;
- feladatvégzését tudatosság, kitartás jellemzi, képes az erőfeszítésre.

2.4.3. Anyanyelvi és értelmi fejlesztés, nevelés

Az anyanyelvi és értelmi nevelés szerves része az óvodai élet minden mozzanatának. Beépül a gyerekek tevékenységeibe, megnyilvánulásaiba, a társaikkal, felnőttekkel való kapcsolataikba.

2.4.3.1. Anyanyelvi nevelés

Az óvodában az anyanyelvi nevelés alapja a szeretetteljes, szóbeli közlést kiváltó légkör, amelyben a beszéd és a gondolkodás a mozgással koncentrációt alkot.

Az anyanyelvi nevelés célja:

- A gyerekek nyelvi-kommunikációs képességeinek fejlesztése, amely lehetővé teszi a kapcsolatok létesítését, fenntartását és a verbális együttműködést társaikkal és a felnőttekkel.
- Tiszta hangképzéssel, választékos és a helyzetnek megfelelő kifejezések helyes használata.

A MINDI szervezeti kereteinek koncepcionális alapelemei befolyásolják az anyanyelvi fejlődés-fejlesztés feltételeit, lehetőségeit.

A folyamatosság hosszabb és összefüggő időkerete a gyerek/ek beszédkedvére is hatást gyakorol. Nyugodtabbak, szívesebben nyilatkoznak meg. Könnyebben valósítható meg az egyéni differenciálás. Lehetőség nyílik a gyerek/ek nyomán követésére, megfigyelésére egyénileg, páronként vagy kisebb csoportokban. Már a korai időszakban érzékelhetőek a beszédhibák, így súlyosságuk enyhíthető. Különböző szervezeti formák között a gyerekek speciális fejlesztését szakemberek segítik.

A folyamatosság kedvez a gyerek-gyerek, a gyerek-felnőtt közötti kommunikáció és metakommunikáció kialakulásának, a gondolkodás fejlődésének.

Az iskola megkezdése előtt a gyerekek eljuthatnak nyelvi-kommunikációs képességeik azon szintjére, amely lehetővé teszi a kapcsolatok létesítését és fenntartását, a verbális együttműködést társaikkal és a felnőttekkel. A tiszta, választékos és a helyzetnek megfelelő kifejezéseket jól használják.

Az osztatlanság keretei között motiváló erővé válik az érettebb társaktól kapott beszéd-példa. Hozzájárul ehhez az óvodapedagógusok modellértékű beszéde is. A fejlettebb gyerekek beszédbiztonsága, bátrabb beszéde utánzásra készíti a kisebbeket, gátlásosakat, az egyéb problémákkal, nehézségekkel küzdőket. Hamarabb kialakul a beszédfigyelem is, mert a gyerekek eltanulják egymástól.

A koncentráció lehetővé teszi, hogy valamennyi tevékenységben szerepet kapjon az anyanyelvi nevelés. Akkor válik hatékonnyá, ha az óvodapedagógus olyan irodalmi, zenei anyagokat választ ki, amelyeknek beszédnevelő értékük van. Az anyanyelvi játékokkal olyan feladatokat ad, amelyek bővítik a gyerekek szókincsét.

A gyakorlás során fejlődik a gyerek spontán beszédhang-ejtése és beszédritmusa. A nyelvi játékok a gyerekek gondolkodását is fejlesztik.

A specializáció alkalmat teremt arra, hogy a sajátos nevelési igényű gyerekekkel az óvodai csoporton belül — együtt és külön — foglalkozzanak. A nyelvi fejlesztés szocializációjukat is elősegíti.

Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi neveléssel kapcsolatban:

- Elégséges időt biztosít, és megteremti azokat a helyzeteket, amelyekben a gyerekek beszélhetnek örömeikről, problémáikról, vagy arról, ami őket foglalkoztatja.
- (beszélő környezet), amely beszédre ösztönöz.
- Tudatosan tervezi meg az anyanyelvi nevelés feladatait.
- Saját példájával közvetíti az anyanyelv szeretetét.
- Fejleszti saját beszédét, elkerülve a modorosságot.
- Beszéde legyen szemléletes és képszerű.
- Beszédpéldája segíti a gyermek saját kommunikációs rendszerének kialakulását.
- Tudatosítja a gyerekekben, hogy ugyanarra a kérdésre többféle válasz is adható, és közülük több is igaz lehet. Ezzel ösztönzi őket a változatos nyelvi fordulatok, kifejezések használatára.
- Segíti és erősíti a gyerekek beszédkapcsolatait, kommunikációját, nonverbális kifejezéseit.
- Elfogadja és erősíti azokat a tájnyelvi fordulatokat, amelyeket a gyerekek beszédükben használnak.
- Gondoskodik arról, hogy kétnyelvű környezetben a gyerekek saját anyanyelvükön is beszélhessenek egymással és azzal az óvodai dolgozóval, aki a nyelvüket beszéli.
- Felismeri a beszédhibákat, a hiányzó vagy a rosszul képzett hangokat, a hangszín és beszédritmus rendellenességeit, és a gyerek/ek megfelelő szakirányú fejlesztését tartja szem előtt, kikéri szakember segítségét.

A gyermek kommunikációs képességeinek jellemzői az óvodáskor végére:

- képes a kapcsolatteremtésre;
- érti a közléseket;
- aktív és passzív szókincse gazdag és árnyalt;
- ismeri és használja a térbeli, időbeli és mennyiségi relációkat;
- egyszerű és összetett mondatokat használ, miközben törekszik a nyelvtani egyeztetésre;
- beszédében minden szófajta és mondatfajta megjelenik;
- a szituációnak megfelelő hangerővel beszél;
- közlésvágyát késleltetni képes;
- a metakommunikációs jelzéseket megérti, és adekvátan használja;
- beszéde érthető, hibátlan artikulációval beszél;
- beszédritmusa folyamatos.

2.4.3.2. Értelmi fejlesztés, nevelés

Az értelmi nevelés a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, mint életkori sajátosságára épülő értelmi képességek fejlesztése.

Az értelmi nevelés célja:

- Az értelmi és kommunikációs képességek fejlesztése.

Az értelmi nevelés folyamatában a gyermek életkori sajátosságainak megfelelő sokrétű, változatos tevékenységekben cselekvő módon ismerkedik a természeti és társadalmi környezetével, a világ felfedezésével. Ennek elengedhetetlen feltétele a gyermek érzelmi motiváltsága. Tapasztalatot szerez az ember és a természet kapcsolatáról. Eljut az értelmi képességek fejlődésében az érzékszervi-mozgásos megismerés szintről a fogalmi szintű megismeréshez. Az értelmi nevelést sajátosan alakítják a nevelés alapelemei: a folyamatosság, osztatlanság, koncentráció, specializáció.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Megteremti feltételeit annak, hogy a gyermekek változatos tevékenységek során
- élményeket, tapasztalatokat szerezzenek az őket körülvevő természeti és társadalmi
- környezetről.
- Kialakítja az értelmi képességek, különösen a képzelet és kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezetet.
- Megismerve a gyereket, folyamatosan nyomon követi kognitív funkcióinak
- fejlődését (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás).
- Értékeli a gyerekek teljesítményét és folyamatosan pozitív visszajelzéseket ad.
- A fejlesztést az óvodapedagógus gyermekenként, differenciáltan végzi, figyelve a sajátos nevelési igényű, lassabban haladó, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, sérült,
- hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és a kiemelkedő képességű
- gyerekek eltérő igényeire.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztéséhez az óvónő szakember segítségét
- kéri (logopédus, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus).

A gyermek értelmi fejlettségének mutatói az óvodáskor végére:

- a hallott, látott, tapintott információkat felismeri, differenciálja és különböző szempontok szerint rendezi;
- az információkat összekapcsolja és motorosan visszaadja;
- felismeri, értelmezi az ok-okozati összefüggéseket;
- képes tapasztalati következtetések levonására és egyszerű ítéletalkotásra, eközben
- különböző gondolkodási műveleteket használ, és eljut a gondolkodás elemi szintjére;
- vizuális, verbális és tapintásos emlékezete megbízható, felidézése pontos;
- képes figyelmét rövidebb ideig ugyanarra összepontosítani, működik a figyelem megosztása, valamint a figyelem átvitel;
- képes a valóságos és a képzeletbeli világot szétválasztani, a kíváncsiságból
- érdeklődés lesz;
- képzeletével képes új dolgokat létrehozni – alkotóképessége megjelenik;
- a számfogalom kialakulása a mennyiség állandóságban realizálódik;
- ezen képességek fejlődésével a spontán tanulástól eljut a szándékos tanuláshoz.

2.5. Szabályok-szokások

A MINDI céljához igazodó nevelési feladatok megvalósítását a gyerekek és az óvodában dolgozó felnőttek nevelési folyamatban megvalósuló, együttműködő aktivitása segíti. A nevelési feladatok tevékeny megvalósítása csak az ezt szolgáló szabály-szokásrendszerben lehetséges, amely egyben biztonságot jelent. Megvalósítását tekintve igazodik az egyén már elért fejlettségi szintjéhez, támaszt nyújt a cselekvő gyerekeknek és segíti az óvodapedagógust.

A szabályok, amelyek, ha automatizálódnak, szokásokká válnak és

- szükségszerű velejárói a nevelés folyamatának;
- az óvoda általános életrendjével összefüggők;
- fogódzót, biztonságot jelentenek, rugalmasan alkalmazhatók;
- ésszerűek, pontosak, egyértelműek, a gyerekek és a felnőttek egyaránt ismerik és
- saját szintjükhöz igazodva alkalmazzák őket;
- lehetőséget adnak arra, hogy a gyerekek cselekvéseiket gyakorolhassák és saját elképzeléseik és ismereteik alapján hajtsák végre;
- elégséges időt teremtenek, hogy megfelelő gyakorlással – egyénenként - a szabály dinamikus sztereotíp-lánccá, azaz szokássá válhasson.

Az együttélést segítő szabály-és szokásrendszer területei:

- az óvoda általános életrendjével összefüggők;
- az egészséges életmód kialakulását szolgálók;
- az egyéni és a közös játékok feltételeit megteremtők;
- a társas együttműködést elősegítők;
- a tevékenységeket megszervezők;
- a magatartási-viselkedési szabályokat megfogalmazók;
- a csoport adottságaiból, hagyományaiból adódók;
- az óvoda helyi sajátosságaihoz alkalmazkodók;
- a család, óvoda hagyományait, ünnepéyeit kialakítók és szabályozók;
- egyéb, a csoport összetételétől, sajátosságaitól függők.

A szabály-és szokásrendszer az óvoda működését és nevelési hatékonyságát szolgálja. Ez indokolja az óvoda egészére általánosan érvényes és a csoportok sajátosságait figyelembe vevő rendszerének felépítését.

3. Integrálódás-differenciálódás

3.1. Az integrálódás-differenciálódás jelentése

Az integrálódás jelentése: egységesülés, több különálló rész egésszé szerveződése, összegződése. A fejlődésben helyreállít bizonyos differenciálódó folyamatokat, eljárásokat, tevékenységeket úgy, hogy azokat egységesíti.

Programunk alapján összekapcsoljuk:

- az egymást követő napirendi szakaszokat a játékban;
- a tevékenységeket, a csoport- illetve a gyerekek játékában;
- a különböző életkorú és fejlettségű – lassabban fejlődő, az alacsonyabb fejlettségi szinten álló, a kivételes képességű tehetségígéretes – gyerekeket a csoportban;
- a különböző szociális háttérrel rendelkező gyerekeket;
- a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyerekeket, a különböző kultúrákból érkező gyerekeket, a migráns gyerekeket;

- a különböző nevelési eljárásokat, módszereket, eszközöket az óvodapedagógus által tudatosan szervezett nevelési folyamatban.

Ebben az integrált folyamatban megjelenik a **differenciálódás** igénye.

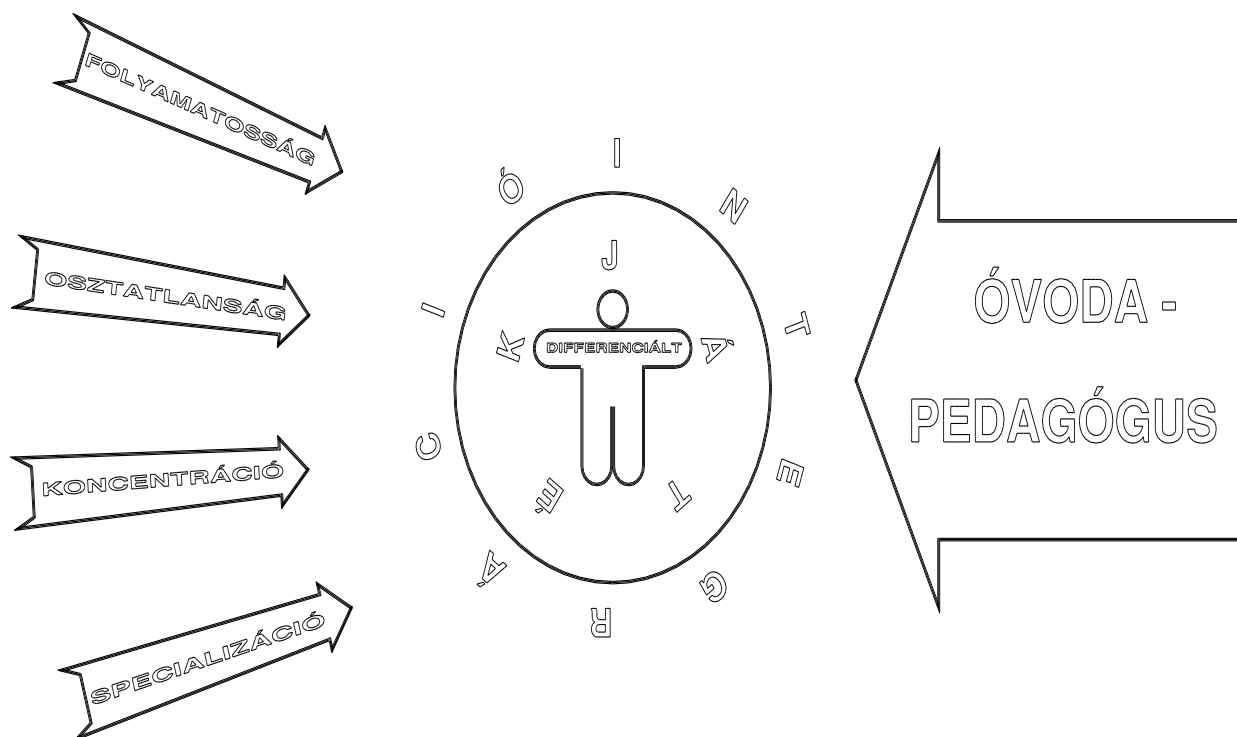
A **differenciálódás jelentése**: az egyéni különbségek tanulmányozását, elkülönítését, szétágazását jelenti kutatási módszerekkel.

Óvodai differenciálás: a gyerekek megismerésére épülő egyéni különbségek felismerése, a gyermekek egyéni fejlődési ütemének megfelelő fejlesztés, és a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek segítése. A **differenciálás lehetőségei** a tevékenységek időtartamában, a tevékenységek munkaformáiban, az eszközök megválasztásában, az egyénre szabott módszerekben, műveltségtartalmak közvetítésében, az egyéni fejlettségi szinthez igazodó követelményekben és a szervezeti keretekben valósul meg.

3.2. Alapelemek

Az integráció szervezeti kerete az óvodai játék, amelynek középpontjában a gyerekek állnak, akikkel az egyénenkénti differenciálás a **folyamatos napirendi** keretek között, **osztatlan**, vegyes életkorú csoportokban, **a tevékenységeket koncentrálva** történik.

Specializációként jelenik meg a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelése.

2. ábra.

Koncepcionális alapelemek

3.2.1. Folyamatosság

Az egymást követő napirendi szakaszok játékba integrált, a gondozási tevékenységekkel összekapcsolódó szervezeti kerete-formája. Feltétele és differenciált lehetősége annak, hogy a gyerekek a meglévő fejlettségi szintjükről egyéni tempójukban haladjanak, fejlődjenek. Cselekvéseikhez, tevékenységeikhez elegendő idő, hely, tér, eszköz álljon a rendelkezésükre. Az óvodapedagógus a gyerekek és a csoport ismeretében a biztonságot nyújtó és cselekvésre ösztönző helyzetekbe differenciáltan bekapcsolódik, ha szükséges, segítséget nyújt, továbbfejleszt. A gyerekek ismerik a nevelési folyamat szabályait, és személyiségüktől függően — az időhatárokhoz igazodva — betartják azokat. A folyamatosságban növekszik a játék szerepe, lehetősége. Láthatóvá válik az egyén, mint individuum. Létrejöhetnek azok a társas és emberi kapcsolatok, amelyekben a gyerekek szociális értékrendje kialakul. A folyamatosság, az egész nap folyamán jelenlévő szervezeti forma, mely alapja és szükségszerű kerete az osztatlanságnak, a koncentrációnak és a specializációnak.

A folyamatos napirend szervezése:

- Figyelembe veszi a gyerek/ek biológiai szükségleteit, egyéni tempóját a fejlettség különböző szintjét és az intimitást.
- Segíti a gyerekek bioritmusának stabilizálódását és a tevékenységek önálló gyakorlását.
- Nyugodt légkört eredményez, nincs stressz, sürgetettség, várakozási idő.
- Megteremti az óvodapedagógus és a dajka számára az egyéni differenciált segítségadás lehetőségét, a gyerekek igényeinek megfelelően.

Napirend

Idő	Párhuzamosan zajló tevékenységek		Gyerek	Óvodapedagógus	Pedagógiai asszisztens Dajka
	Fő	Mellék		Feladatai	
6 ³⁰ -	Játék	Gondozás –önkiszolgálás –egészségügyi szokások gyakorlása	A gyerek a	Játékirányítás	Gondozási feladatok segítése a gyerek igénye szerint.
8 – 9		Reggeli vagy tízórai		Étkezés irányítása	
-12 ³⁰	Munka jellegű	Gondozás	tevékenységét	Tanulási és munka jellegű tevékenységek szervezése	A környezet előkészítése,
	Játék	Tanulás – kötetlen – szervezett Mindennapi mozgás	cselekedeteit	Egyéni- csoportos fejlesztés, levegőztetés.	rendezése. Gondozási feladatok.
12 ⁰⁰ -	Gondozás	Munka jellegű –naposság –egyéni megbízások	választja	Az étkezés és pihenés szervezése irányítása, a nem alvó gyermekkel játék, egyéni fejlesztés.	Gondozási feladatok differenciált ellátása a gyermekek körül.
-15 ³⁰					
14 ⁰⁰ -	Játék	Gondozás - önkiszolgálás - egészségügyi szokások gyakorlása	nevelési	Játékirányítás egyéni fejlesztések.	Gondozási feladatok ellátása személyre szólóan.
-17 ³⁰		Munka jellegű –egyéni megbízások	folyamatban.		

3.2.2. Osztatlanság

A különböző életkorú, nemű és egymástól eltérő fejlődésű, gyerekek integrált és differenciált nevelése.

Alapja a folyamatosság, amely osztatlan csoportban a teljes napirendet átfogja úgy, hogy a gyerek/ek önértékelését, képük kialakulását szolgálja. Olyan széleskörű érzelmi-társas kapcsolatrendszer, amelyben a testvérek, rokonok, barátok és az ismerősök egy csoporton belül együtt maradhatnak. Az utánzás, a modellkövetés lehetőségei megvalósulhatnak, a gyerekek és a felnőttek kölcsönös, egymásra ható szocializációja érvényesülhet. Létrejöhet az egyén, a társak és a csoportok szociális viszonyulása: alá-, mellé-, fölérendelt szerepekben.

Az osztatlan szervezésű csoport megoldást jelent a lassabban érő és fejlődő gyerek/ek 3-4 évig tartó óvodai nevelésében. Mindehhez elégséges időt és érzelmi biztonságot nyújt.

Az iskolába távozók helyére évenként különböző korú gyerekek érkeznek. Változik a csoportok összetétele, a gyerekek más helyzetekbe kerülnek. Régi és új társaikkal való egyéni státuszuk, szerepeik is megváltoznak. Az óvodában további egy évig maradó gyerekek számára, a státus-és szerepváltozás nem jelent megrázkódtatást.

Az osztatlanság kedvező környezeti feltételeket teremt a sajátos nevelési igényű gyerekek képességeinek csoporton belüli integrált és egyénenként differenciált speciális fejlesztésére. Az osztatlan csoportokban kor, fejlettség és a nemek szerinti különválasztás nem történik. Az óvodapedagógusok számára a megoldás, a gyerek/ek számára eredményt jelent az egyénenként differenciált feladatadás és értékelés.

3.2.3. Koncentráció

A játékokban jelenlévő különböző tevékenységek szervezeti kerete-formája, amelyben a műveltségi területek ötvöződnak, és integrálódnak.

Az egészséges életfeltételeket megteremtő gondozás a napirend teljes folyamatát összeköti a játékból kiinduló és oda visszatérő tanulással és a munkajellegű tevékenységekkel. Igazodik a gyerek/ek biológiai szükségleteihez, önállóságuk, képességeik szintjéhez. A játék elégséges időt, megfelelő teret és eszközöket kínál ahhoz, hogy a gyerekek tapasztalataikat, élményeiket, ismereteiket különböző helyzetekben feldolgozhassák.

Az óvodapedagógusok által tervezett-szervezett, kapcsolódásukat tekintve kötetlen kezdeményezések témacentrikusak, tartalmilag differenciálódnak úgy, hogy közben egyes műveltségterületek dominánsan vagy komplexen vannak jelen. Közben az óvodapedagógus nem a gyerekek életkorát, hanem a gyerekek és a csoport fejlettségi szintjét veszi alapul miközben az adott körülményekre reagálva rugalmasan alkalmazza módszereit.

A játékos jellegű tevékenységekbe a különböző életkorú és fejlettségű gyerekek akkor kapcsolódnak be, és addig vesznek részt benne, ameddig erre motiváltak és képesek.

Az adott tanulási témák feldolgozása történhet kisebb-nagyobb csoportokban, egyénenként, párokban.

3.2.4. Specializáció

A specializáció célja az esélyegyenlőség megvalósítása, az egyenlő hozzáférés, az önazonosság biztosítása, valamint a társadalomba való beilleszkedés segítése.

Az integrált és specializált nevelést vállaló program a fejlődés-fejlesztés és a nevelés egységét a céltudatosan megszervezett befogadó és támogató környezettel, az életkori szakaszokhoz és a gyerek fejlettségéhez illeszkedő cselekvési módokkal, eszközökkel szolgálja.

A nevelési folyamatban a gyerekek differenciált megismerése elvezeti az óvodapedagógust ahhoz a meggyőződéshez, miszerint, csak változatos tulajdonságokkal rendelkező emberek vannak, akiknek emberhez méltó bánásmódra van szükségük.

A gyermekek együtt nevelése új normák, értékek megismerését, a befogadást, az elfogadást, a toleranciát, és a különbözőség tiszteletét alapozza meg.

4. Az óvodai tevékenységeket integráló-differenciáló nevelési rendszer

A MINDI koncepciója szerint az óvodai nevelés folyamatában a gyerekek játéktevékenységben integrálódnak a gondozási, a munkajellegű és a tanulási tevékenységek.

A szükségletek által motivált tevékenységek komplex együttese magába foglalja a gyerek/ek képességeinek, készségeinek fejlesztését, miközben cselekvő részvételükkel a teljes személyiségüket is alakítja, formálja. Fejleszti a gyerekek értékrendjét, magatartását és viselkedéskultúráját. Mindez a gyerekek fejlesztésében lehetővé tesz bizonyos differenciáló nevelési eljárásokat, amelyek elősegítik fejlődésüket.

4.1. Játék

A MINDI a játékot az óvodás gyerek legjellemzőbb életmegnyilvánulásának, legfontosabb, leginkább fejlesztő alaptevékenységének, nevelési eszközének, módszerének, szervezeti keretének-formájának tekinti. A gyerek/ek egész napját a játéktevékenység szövi át és határozza meg. Ebben zajlik le tapasztalataik, ismereteik, élményeik feldolgozása. Ebből indulnak ki és ebbe térnek vissza valamennyi tevékenységükből.

A játékban érvényesülnek azok az érzelmi hatások, amelyek a gyerekeket a megismerés folyamatában érik és a társas magatartásukat is befolyásolják, tehát formálják véleményüket a környezetükben élő felnőttről, gyerekről. Segítik a szociális magatartásukat alakító modellek követését, a példaképek választását.

A játék:

- a gyerekek alap- és fejlesztő tevékenysége, nevelési eszköze;
- időkerete a folyamatos napirendnek;
- mozgásteret gyerekeknek, csoportnak, óvodapedagógusnak;
- gyűjtőhelye az általuk felhasználható eszközöknek, tárgyaknak, anyagoknak;
- feldolgozási lehetősége a különböző témakörökhöz tartozó tapasztalatoknak, élményeknek;
- kísérletezési színtere a meglévő ismeretek átalakításának;
- kapcsolatteremtési alkalma a társas és a személyi kapcsolatoknak, a kommunikációnak és metakommunikációnak;
- megismerési alkalma a gyerekekkel kapcsolatba kerülő pedagógusoknak, felnőtteknek.

A játék célja:

- Kezdeményező, alkalmazkodó, kitartó, alkotó, másokat elfogadó, segítő, derűs, harmonikus szeretetteljes gyermeki személyiség formálása.
- A gyerekek élményeinek, tapasztalatainak, ismereteinek cselekvő, játékos feldolgozása.

Az óvodapedagógus feladatai a játékkal kapcsolatban:

- Tudatos tervező és szervező munkával kialakítja azokat a feltételeket (idő, hely, eszközök), amelyek között a gyerekek feldolgozhatják, átalakíthatják tapasztalataikat, továbbfejleszthetik ismereteiket.
- Élményszerzési, tapasztalási lehetőségeket biztosít, amely alapot adhat a különböző játékformákhoz, *különösen a szerepjátékhoz.*
- Összegyűjti, előkészíti azokat az anyagokat, eszközöket, amelyek motiválhatják a gyerekek témaválasztását, tartalmi feldolgozását.
- Nyomon követi a gyerekek készségeinek, képességeinek fejlődését, neveltségi szintjét.
- Meghatározza a gyerekek képességeinek fejlesztésével kapcsolatos feladatait.
- A gyerekek ismeretében eldönti, hogy meddig hagyatkozhat a társas modellekre, hol és hogyan léphet be indirekt módon a játékban történő motoros, szenzoros, verbális, szociális fejlesztésbe.
- Figyelemmel kíséri a csoport társas kapcsolatainak alakulását, az alá-, mellé- és fölérendelt szerepek vállalását.
- Törekszik arra, hogy a gyerekek kellőképpen motiváltak legyenek a különböző játékfajtákra. (gyakorló játék, szimbolikus–szerepjáték, konstruáló játék, szabályjáték)
- Állandó helyet alakít ki a különböző vizuális tevékenységeknek, amelyek változatosságához anyagokkal, eszközökkel, saját ötleteivel is hozzájárul.
- Támogatja és befogadja a gyerekek hazulról hozott megfelelő játékait.
- Bővíti a szabályjátékok körét, különös tekintettel azokra a mozgásfejlesztő játékokra, amelyeket a gyerekek a csoportszobán kívül, más helyiségekben vagy a szabadban játszhatnak.
- Kezdeményezi és megteremti a feltételeit a különböző természetes anyagokkal történő játékokra (víz, homok, kavicsok, levelek stb.).
- Figyelembe veszi és felhasználja a gyógypedagógusok, pszichológusok által gyerekenként differenciáltan javasolt úgynevezett "fejlesztő játékokat", különösen azokat, amelyek a sajátos nevelési igényű gyerekek speciális fejlesztését, illetve bizonyos problémák megelőzését szolgálják.

Mindezeket szem előtt tartva elfogadja azt a megállapítást, hogy a játék nemcsak önmagában, hanem differenciált vezetéssel is akkor válik a nevelés eszközévé, módszerévé, a tanulás szervezeti keretévé-formájává, ha tudatosan és adekvátan erősítik fejlesztő hatásait.

Az óvodapedagógus játékvezetése csak a gyerek/ek ismeretén, a játék jellemzőin alapulhat:

- a játék önkéntességén, szabadságán;
- a gyerekek önállóságán, kezdeményezésén, aktivitásán, kreativitásán;
- önálló téma és szerep vállalásán;
- játékhelyzetek kialakításán, változtatásán és kombinációin;
- az egyén és a csoport közös döntésein, konfliktusmegoldásain;
- a szabályok betartásán, amelyeken az egyén és a közösség együttélése alapul.

A gyermek játékanak fejlettségi mutatói az óvodáskor végére:

- képes nyugodtan, tartósan hosszabb ideig játszani egyedül és társaival;
- a szokások és szabályok betartására képes;
- képes a játékát megtervezni és adott feltételek között megszervezni;
- elfogadja a társas kapcsolatban az alá-mellé-fölérendeltségi szerepet;
- elfogadja társai ötleteit, javaslatait;

- szükség esetén segítséget kér;
- megőrzi a játékok épségét.
- saját ötleteivel továbbfejleszti a játékot

4.2. Gondozás - Egészségfejlesztés

A gyerek/ek egészséges életmódjának megalapozását a gondozás szervezeti keretei, formái teszik lehetővé.

A gondozás célja:

- Az egészség gondozásához szükséges készségek, képességek megalapozása.
- Egészségfejlesztést megalapozó szokások formálása.

A gondozás, egészségfejlesztés szorosan kapcsolódik, integrálódik a különböző tevékenységekhez: a játékhoz, a munkajellegű feladatokhoz és a tanuláshoz.

A gyerekek egészséges életrendjét a napirendi szakaszok folyamatossá tétele teremti meg. A gyerekek a gondozási műveleteket egyéni szükségleteiknek megfelelően akkor, úgy és olyan ütemben végzik, ahogyan erre képesek. Ebben a folyamatban az óvodapedagógus, a pedagógiai asszisztens és/vagy a dajka is segíthet. A gyerekek sürgetés nélkül annyi segítséget kaphatnak és igényelhetnek, amennyire az adott helyzetben és a további fejlődésükhöz szükségük van. Ez meggyorsíthatja önállóvá válásukat is. A folyamatosság által teremtett nyugalom — frusztráció nélküli együttélés — biztonságot, testi és lelki harmóniát eredményez.

Az osztatlanság messzemenően segíti a gondozási műveletek egyénenként differenciált fejlesztését. Az egésznapos nevelési folyamatban az óvodapedagógusok, a pedagógiai asszisztensek és a dajkák megosztott jelenléte, segítsége, a gyerektársak modellje és támogatása szociális értékű.

A gondozási tevékenység nevelő hatását két tényező befolyásolja:

- az óvoda helyi sajátosságai (épületi adottságai, berendezési tárgyai, felszerelési eszközei, a csoportok létszáma, kor és nemek szerinti csoportosítása.);
- a család - óvoda életrendjének összehangolása.

Mindkét tényezőtől függ, hogy az egymást követő napirendi szakaszok - a játékból kiindulva és abba visszatérve - mennyire válhatnak folyamatossá, és a gyerekek fejlettségéhez viszonyulva rugalmassá, illetve miként kapcsolódhat ehhez az óvoda házirendje, hogyan igazodik a hetirendje, és valósul meg az együttműködés az óvoda többi csoportjával.

4.2.1. Pihenés, alvás

A megváltoztatott szervezeti keretek, a folyamatosság és osztatlanság lehetőséget teremtenek arra, hogy a gyerekek alvásigényüknek megfelelően kevesebbet vagy többet alhassanak. Az pihenés/alvás időtartama a gyermekek egyéni szükségleteitől függ. A gyerekek maguktól ébrednek. Az a gyermek, aki nem igényli az alvást, rövid pihenés után felkelhet, és megkezdheti a játékot, vagy uzsonnázhat. Teheti ezt úgy, hogy tekintettel van társaira, és azok nyugodt alvását, pihenését nem zavarja.

Az óvodapedagógus feladatai a pihenéssel kapcsolatban:

- megteremti a nyugodt pihenés feltételeit; (levegőztetés, csend biztosítása)
- tiszteletben tartja a gyerekek egyéni szokásait és az otthonról hozott, biztonságot növelő tárgyakat.

4.2.2. Táplálkozás, étkezés

A kulturált étkezési szokások kialakulását, annak természetes légkörét a merev étkezési szabályok feloldása teremti meg. A gyerekek étkezéseik időpontját - egy adott időkereten belül - szükségleteiknek és tevékenységüknek megfelelően szabadon választhatják meg. Eldönthetik, hogy az erre a célra előkészített asztalokhoz mikor és kivel ülnek le étkezni.

A reggeli és az uzsonna az *önkiszolgálásra* épül és az önállóság kialakulását segíti. Az önként vállalt *naposi feladatok* elvégzéséhez az ebéd előtti készülődés ad lehetőséget. A gyermekek ekkor élhetik át a közösségért végzett munkajellegű tevékenység örömét.

Az óvodapedagógusok, a pedagógiai asszisztensek és a dajkák feladatmegosztásban dolgoznak az étkező gyerekek mellett. Délben nem ebédelnek együtt a csoporttal, ilyenkor segítik az étkezést és szokásokat alakítanak.

A gyerekek adott intervallumon belül addig maradhatnak az asztalnál, ameddig étkezésüket befejezik. A gyorsabban étkezők nem várokoznak, a lassabban étkezőket elmarasztalás nem éri. Az egy asztalnál ülő gyerekek a kulturált étkezés szabályait megtartva beszélgetnek a napi történésekről, élményeikről.

Az óvodapedagógus feladatai az étkezéssel kapcsolatban:

- megteremti a kulturált étkezés feltételeit;
- megismerteti, majd felügyeli, ellenőrzi az étkezési szabályok betartásának szintjét;
- a gyerekek fejlettségi szintjét szem előtt tartva segíti a gyerekek étkezését;
- fokozatosan megkedvelteti a gyerekekkel a számukra ismeretlen ételeket;
- nem támogatja az egészségkárosító ételek túlzott fogyasztását;
- az egész nap folyamán biztosítja a folyadék bevitel lehetőségét.
- az ételallergiások megfelelő ételét koordinálja.

4.2.3. Öltözködés

A folyamatosság az öltözködésben is érvényesül. Kevesebb gyerekre odafigyelni könnyebb, mint a teljes csoportra. Az öltözködés folyamatosságának feltétele az óvodapedagógusok, a pedagógiai asszisztensek és a dajkák munkamegosztása, együttműködése csoporton belül és csoportok között.

A zsúfoltság megszűnése lehetőséget ad a gyerekeknek egymás segítségére is. Rendezettebbé válik a ruhák elrendezése, összehajtása, elrakása. Nyugodtabb és gyorsabb a gyerekek öltözködése is, mert, ha elkészültek, folytathatják következő tevékenységüket.

Az óvodapedagógus feladatai az öltözködéssel kapcsolatban:

- megteremti az öltözködés feltételeit;
- személyre szabottan segíti a gyerekek önálló öltözködésének alakulását.

4.2.4. Testápolás, tisztálkodás

Az emberi szervezet bioritmusa szerint kialakuló étkezések velejárója - előtte és/vagy utána - a WC használata és az ezt követő tisztálkodás. A folyamatosság teszi lehetővé, hogy a különböző családi háttérből érkező gyerekek higiénés szokásait az óvodapedagógus és a dajka megismerje, és ennek megfelelően segítse. Az intimitás a gyerek, az óvodapedagógus, a pedagógiai asszisztens és a dajka személyes ügye. A "csak Rád és rám tartozik" elfogadásával

a gyerek bizalommal fordul nevelőihez, dajkáihoz. Ezt erősíti meg a WC-fülkék függönnyel való ellátása, amely szolgálja, hogy a gyerek nyugodtan végezhesse el szükségleteit.

A gyerekek testének ápoltsága magánügy, amely sokszor, de nem kizárólagosan, a szociális helyzet függvénye. A gyerek hozza magával, azzal a szokásrenddel és igényszinttel együtt, ami a családjában kialakult. Ennek hiányában a gyermek nem marasztalható el. A pedagógus pedagógiai asszisztens és a dajka segítsék a gyermeket abban, hogy higiénés szükségletei kialakulhassanak.

Az óvodapedagógus feladatai a testápolással kapcsolatban:

- biztosítja a testápoláshoz szükséges feltételeket;
- a gyerekek fejlettségi szintjét szem előtt tartva segíti a gyerekek testápolását, megtartva az intimitást;
- kialakítja a gyermek belső igényét a tisztaságra.

4.2.5. Mozgás

A mozgás öröm, a gyerek szervezetének szüksége, fejlődésének mozgatója, jelzés testi-lelki állapotáról. A gyerekek mozgásigénye egyénileg eltérő. Mozgásigényük kielégítését a változatos tevékenységek szolgálják.

A gyerekek mozgásfejlődésének lehetőségei a szabad játékban:

- A mozgásos játékokhoz szervesen illeszkednek a szabadon választott játékfajták (pl. építő, szerepjáték,), illetve azok részeként funkcionálnak.
- A gyakorló- és szerepjátékokban adódó kis- és nagymozgások segítik az új mozgásformák kialakulását, tökéletesedését, és a fejleszt a társakra való odafigyelést. Az egész testüket igénybe vevő folytonos cselekvés ügyesebbé teszi őket, növeli biztonságát, önállóságát, kitartását.
- Mozgás közben megtanulják uralni a teret, kialakul térészlelésük, helyzetfelismerésük, egyensúly- és ritmusérzékük.
- Megtanulják felismerni testi képességeik határait, a veszélyhelyzeteket és azok megelőzését.
- Átélt mozgás élménye, gyakorlása lesz az alap az egyénenkénti differenciált fejlesztő feladat megtervezésének.

/Az óvodapedagógus feladatait a „Mozgás” fejezet tartalmazza/.

4.2.6. Edzés

A mozgásszervek fejlődésének belső, élettani ingere a mozgásra való készítésben mutatkozik meg. A mozgás belső igény, élmény a gyermek számára, amit felszabadultan, jókedvűen, örömmel végez. Ezért a mozgás legkedvezőbben a szabad levegőn biztosítható. A szabadban való tartózkodáskor a mozgásigény kielégítése mellett a napfény biológiai értéke, ehhez nyáron a víz edző hatása (párakapu) biztosítja a fejlődés külső biológiai feltételeit.

Az óvodapedagógus feladatai az edzéssel kapcsolatban:

- biztosítja az edzéshez szükséges feltételeket;
- körültekintően tervezi, szervezi az edzés lehetőségeit, figyelembe véve a gyerekek egyéni biológiai és fizikai adottságait.

A gyermek gondozással kapcsolatos fejlettségi mutatói az óvodáskor végére:

- Belső igényévé válik ön maga és közvetlen környezetének rendben tartása, gondozása:
 - A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermek önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodik, fogat mos, fésülködik, használja a wc-t.
 - A tisztálkodási eszközökre vigyáz, helyére teszi azokat.
 - A zsebkendőt önállóan használja, majd kezét mos.
 - Megfelelő sorrendben, önállóan öltözködik, vetkőzik, szükség esetén segítséget kér.
 - Ruháját ki-, begombolja, cipőjét fűzi, köti.
 - Ruháját esztétikusan összehajtva rendezi.
 - Ügyel saját külsejére.
 - Esztétikusan terít, kultúráltan étkezik.
 - Készség szinten használja az evőeszközöket, szalvétát.
 - Környezetében igyekszik rendet tartani.
- Jártassá válik azokban a szokásokban, amelyek a napi életritmusának megszervezéséhez szükségesek.

4.3. Munka jellegű tevékenységek

A játék szabadsága lehetővé teszi, hogy a gyerekek számára a különböző tevékenységek együttesen jelen legyenek. Azokat játékként éljük át akkor is, amikor ez valamilyen konkrét feladatra irányul, és amikor a felnőtt fogalmai szerint a gyerek munkát végez.

A MINDI a játékot és a munkajellegű tevékenységet összekapcsolja. A szabad játékban megjelenő játék-témák feldolgozását a munkajellegű tevékenységek alkalmazása nélkül elképzelhetetlennek tartja. Ez a személyiségfejlesztésnek egy másfajta lehetősége, a tapasztalatszerzésnek, környezet megismerésének, megóvásának az a formája, amely - az örömmel végzett tevékenységek hatására - pozitív attitűdökkel épül be a személyiségbe, és ezáltal válik szükségletté.

A munka jellegű tevékenységek célja:

- A gyermeki munka megszerettetése.
- Az önálló munkavégzéshez szükséges erkölcsi, akaratai tulajdonságok – önállóság, feladattudat, akarattudat, szociális érzékenység – alakítása.
- A közösségi kapcsolatok, és a szociális érzékenység formálása.
- A környezettudatos magatartás formálása.

A játék és a munkajellegű feladatok integrálódása az egyén és a közösség együttműködését alakítja és erősíti. Ebben az egységben válik ösztönzővé. A differenciálás, munkafajtánkként is, az egyén képességeihez és elért eredményeihez kötött. A gyerek bizonyosságot szerezhet arról, hogy mit tud, mire képes, mit gyakoroljon, kihez fordulhat segítségért, illetve ki az, akivel már együttműködni is képes. Így jöhet létre a *feladatok megosztásával az együttműködés öröme*, amely az alkotó életforma része. A munkajellegű tevékenységek fajtái: naposság, egyéni és alkalmi megbízások, növény-és állatgondozás.

A MINDI óvodai programjában az alapelemek összekapcsolódásában a munka tartalma átértékelődik, lényeges szerepet nyer a megismerés folyamatában, a készségek, képességek fejlődésében. Általa a gyerekek feladattudata, személyisége és a közösséghez való viszonyulása is fejlődik. A munkajellegű feladatok — átszöve a napirend teljes folyamatát — kialakítják és formálják a humánus emberi magatartást. Elvezetnek egy aktív, alkotó

életformához, amelyben egyedül és együtt munkálkodni jó. A munka akkor éri el személyiségformáló hatását, ha konkrét, reális, a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést adunk.

4.3.1. A naposság

A naposság időtartamában és feladataiban leszűkül. Illeszkedik a folyamatos napirend kereteihez-formáihoz. A reggeli és a délutáni étkezések idején szerepét az *önkiszolgálás* veszi át, amely nem a munkajellegű tevékenységek, hanem a gondozási műveletek közé tartozik.

A közösségért végzett naposi tevékenység a déli napszakhoz kapcsolódik:

- A naposok akkor kezdik el feladataik végzését, amikor az ebéd a csoportba megérkezik.
- Előtte elvégzik a szabályoknak megfelelő gondozási teendőiket.
- A naposi munka önként vállalt feladat a gyerekek számára. Jelentkezésük és kiválasztásuk még a délelőtti folyamán történik.
- Az osztatlan csoportban az óvodapedagógus egymás képességeit kiegészítő 3-4 gyereket választ a feladatok elvégzésre. A naposok lehetnek testvérek, barátok vagy más szempont alapján jelentkezők.
- A naposok ismerik feladataik folyamatát, amelyektől egy megengedett határon belül eltérhetnek, a munkamegosztástól függően. Ez változhat a naposok személyétől és munkamegosztásától függően is.
- Követendő szempont, hogy az étkezéshez szükséges eszközöket hiánytalanul és esztétikusan helyezték el.
- Legyenek figyelemmel társaik szokásaira, igényeire, hallgassák meg társaik reális véleményét, értékelését, amelyet az óvodapedagógus is kiegészíthet és segíthet.
- Az étkezés megkezdése után a naposokat más feladat már nem terheli, az önkiszolgálás és a nyugodt étkezés feltételei számukra is biztosított.

4.3.2. Egyéni alkalmasszerű megbízatások

Az egyéni megbízatások (csoporton belüli és kívüli) a gyerekek önállóságához, készségeihez, képességeihez neveltségi szintjéhez igazodnak. Ily módon a gyerekek megtapasztalják, hogy egy konkrét helyzet vagy feladat megoldása nem életkorhoz, nemhez, hanem konkrét készségekhez, képességekhez kötött.

- Az aktív és/vagy mozgékony gyerekek a lehetőségekhez mérten olyan feladatokat kapnak, amelyek alaposágot, figyelmet, mások megsegítését igénylik tőlük.
- A félénkek vagy visszahúzódók, bizonyos "ügyek" intézésében járatlanok egyéni, esetleg párosan végezhető feladatokat kapnak, hogy kipróbálhassák önmagukat.

A folyamatos napirend és az osztatlanság körülményei között számtalan lehetőség nyílik arra, hogy a gyerektársak példája, valamint a feladatvégzéshez szükséges készségek, tulajdonságok kialakuljanak és tovább fejlődjenek.

4.3.3. Növény- és állatgondozás

Feltételei és az ebből adódó munkajellegű feladatok az óvodában csak bizonyos értelemben adóttak. A gyerekek élete színesebbé, gazdagabbá válhat a csoportszobákban gondozható díszállatok tartásával.

Az ilyen lehetőségek:

- bővítik a játék és a munkajellegű tevékenységek integrációját;
- alkalmat adnak a gyerek/ek differenciált fejlesztéséhez;

- megteremtik a feltételeit annak, hogy a gyerekek munka közben maguk szervezzék meg és osszák el a feladatokat, segítsék egymást és alkalmazkodjanak egymáshoz;
- tárgítják a gyerekek környezettudatos szemléletét.

Az óvodapedagógus feladatai a munkával kapcsolatban:

- a munka játékkal megegyező sajátosságaira támaszkodik;
- megteremti a munkavégzés feltételeit;
- biztosítja a munka állandóságát és folyamatosságát;
- figyelembe veszi az egyes gyerekek egyénenkénti sajátosságait;
- megtanítja a gyerekeket a feladatok elvégzésére;
- megteremti a lehetőséget arra, hogy az egyéni vagy közösen végzett tevékenységek során a gyerekek kipróbálhassák önmagukat;
- körültekintően jár el a segítséget nyújtó társ kiválasztásában.

A gyermek munkajellegű tevékenységének fejlettségi mutatói az óvodáskor végére

- önálló a saját magával kapcsolatos feladatok elvégzésében;
- aktívan tevékenykedik környezete formálásában, szépítésében;
- önként vállalja a közösségért végzett tevékenységeket;
- alakul reális önértékelése a munkavállalás során;

4.4. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodai tanulás alapjai azok a különböző tevékenységek, amelyekben a gyerek/ek az óvodában élnek, és azok a tapasztalatok, amelyeket közvetlenül vagy közvetve szereznek. Mindaz, ami a játék egésznapos folyamatában — spontán vagy szervezett formában — integrálódik, a tanulás szervezeti kerete-formája.

A nevelés és tanulás nem választódik külön, a nevelési folyamat egységes.

A tanulás célja:

- A gyermek kompetenciáinak (készségek, képességek, alkalmazásképes tudás, cselekvésből kiinduló gondolkodás, felfedező tanulás) fejlesztése.
- A gyermeki kíváncsiságra és érdeklődésre épülő változatos tevékenységek felkínálásával a természeti és társadalmi környezet megismerésének elősegítése.
- A gyerekek tapasztalatainak bővítése, rendszerezése.
- Az iskolai élet megkezdéséhez szükséges pszichikus funkciók fejlesztése.

Megfelelő körülmények között - a gyerekek fejlődéséhez, fejlesztéséhez alkalmazkodó *tanulási térben, a játékban* - a gyerekek aktívvá és produktívvá válnak. A tevékenységekbe ágyazott gyakorlati cselekvések előkészítik a gondolkodási struktúra kialakulását, a tárgyi manipulációról a belső értelmi-fogalmi műveletekbe való átmenetet.

A cselekvés és a gondolkodás belső kapcsolata pszichológiai alappá válik és ez az *óvodai tanulás fogalmának tágabb értelmezéséhez* vezet:

- a szenzoros,
- a motoros,
- a verbális,
- a szociális tanuláshoz.

A felsoroltakon kívül és mellett a gyerekek tanulásának folyamatát, önállóságát és szakszerűségét a következő *tanulási típusok*, fokozatok és/vagy lépések számbavétele határozza meg:

- A **spontán tanulás**, amikor a gyerekek, megfigyelve, utánózva modellt, mintát követnek. Élményeiket, tapasztalataikat sajátosan dolgozzák fel. Felfedeznek, különböző eszközökkel manipulálnak, gyakorolnak, műveleteket, szerepeket, szabályokat sajátítanak el.
- A **szituatív (helyzethez kötött) tanulás**, amelyben a gyerekek a cselekvésbe ágyazott gondolkodásukat fejlesztik. A tapasztalatokat, ismereteket a megfelelő nevelési helyzetben, folyamatban gyakorolják. Felismerve a problémákat, megoldásokat keresnek, amelyekhez a feladatokat is képesek meghatározni és másokkal megosztani. Különböző megoldási lehetőségeket találnak ki, ezeket gyakorolják, átalakítják, kibővítik, amelyben a gyermekek hibázhatnak, téveszthetnek. A pedagógus segíti ennek a folyamatnak a megvalósulását.
- Az **átlagostól eltérő tanulás**, amelyben a fejlődésükben elmaradt, sajátos nevelési igényű, valamint a tehetséges gyerekek vesznek részt. Fejlesztésüket megfelelő eszközökkel, speciális nevelési eljárásokkal és szervezeti formák között a megfelelően képzett szakemberek és a gyermektársak közössége segíti.

Az óvodáskorú gyerek az egész nap folyamán tapasztalatokat szerez, tehát tanul, de nem kötelezően tanul meg valamit.

Tanulása a játékba integrálódik, amely két területre osztható: a *spontán* és a *szervezett* tanulási tevékenységekre.

- A **spontán tanulás** önkéntelen, bármikor, bárhol kialakulhat. Elégséges hozzá egy eszköz, tárgy, amely a gyereket meglévő tapasztalatai felidézésére, valamilyen formában való eljátszására készíti. Ugyanez fordított helyzetben is igaz. Egy gyerek a tapasztalatai, élményei hatására keresi és/vagy teremti meg azt a helyzetet, amikor azokkal az eszközökkel, tárgyakkal játszhat, amelyek benne azokat felidéznek. Ilyenkor játszik a leggyakrabban egyedül, de nem kizárt, hogy társai közül, akinek éppen hasonló tapasztalata van vagy éppen társat keres, kapcsolódik hozzá.

A folyamatos napirend hosszú, egybefüggő időt enged a spontán tevékenységnek. Számatalan lehetőséget kínál az óvodapedagógusnak, hogy indirekt módon bekapcsolódjon a gyerekek tevékenységébe, és szükség szerint továbbfejlessze.

Osztatlan csoportban a gyerekek gyakran kezdeményeznek önként egy játékot, vagy belépnek annak a gyerekek a játékába, akit akár, mint modellt is követhetnének. Lehetséges az is, hogy egy idő után a spontán játék is szervezetté alakul át, kezdeményezési alapot nyújtva az óvodapedagógusnak vagy a kapcsolódó gyerekeknek.

- A **szervezett tanulás** alatt azokat a kötetlen tevékenységeket értjük, amelyeket az óvodapedagógus kezdeményez, és tudatosan vezet. Ez a szervezeti keret akkor eredményes, ha az adott téma tartalmi kifejtését több irányból teszi tapasztalhatóvá és a gyerek/ek számára választhatóvá. Az óvodapedagógustól ez a tanulási forma nagyfokú gyermekismeretet, széleskörű tájékozottságot, rugalmasságot, és beleélő képességet feltételez.

A gyerekek tanulási tevékenységeinek tere, szervezeti kerete-formája a *játék*, amelynek nevelési alapelve és módszere a *játékosság*. Ezen belül juthatnak el a gyerekek meglévő tudásszintjükről különböző képességeik szerint, más-más tempóban haladva a számukra lehetséges és várható szintre.

A gyerekek életkorának, egyéni fejlettségének megfelelő *játékos tanulás* magába foglalja:

- a felfedezés lehetőségét, a tapasztalatok gyűjtését;
- az ebből származó ismeretek alkalmazását elősegítő műveletek tanulását;
- a pszichomotoros készségek gyakorlását;
- a tanulás elemi szintű technikáinak megismerését;
- a gondolkodás képzeti, elemi, fogalmi használatát;
- a társadalmilag és/vagy helyileg kívánatos és lehetséges elemi szokások, szociális viszonyulások, és interkulturális magatartásformák megismerését.

Az óvodapedagógus feladatai a tanulással kapcsolatban:

- Tiszteletben tartja a gyermek személyiségét, nem gyakorol direkt befolyást rá.
- Megteremti a játékba integrált tanulás feltételeit.
- Engedi a gyermeket önállóan tevékenykedni, foglalkozni a világ felfedezésével.
- Megtervezi, hogy a tanulás témái milyen műveltségi területeken belül és tartalmi megközelítésben kerüljenek feldolgozásra.
- Megtervezi, megszervezi a tanulási típusok - motoros, szenzoros, verbális, szociális - érvényesülésének lehetőségeit.
- Lehetőséget teremt arra, hogy az élmények, tapasztalatok a nevelési folyamat részévé váljanak.
- Kiválasztja, hogy a játékba ágyazott kötetlen tevékenységek keretében - a gyerekek érdeklődését figyelemmel kísérve - milyen irányba bontsa ki az adott témakörök tartalmát és ezeket a játékban hogyan éltesse tovább.
- Megtervezi a tanulási folyamatot, figyelembe véve a gyerekek eltérő fejlettségét.
- Segíti a gyermekek adottságainak, készségeinek, képességeinek, kibontakozását, érzelmi-akarati életének megnyilvánulási lehetőségeit.
- Ösztönzi az iskolába készülő gyermekek csoportos foglalkozáson való részvételt.
- A megfelelő időben tud „kilépni” a játékból.

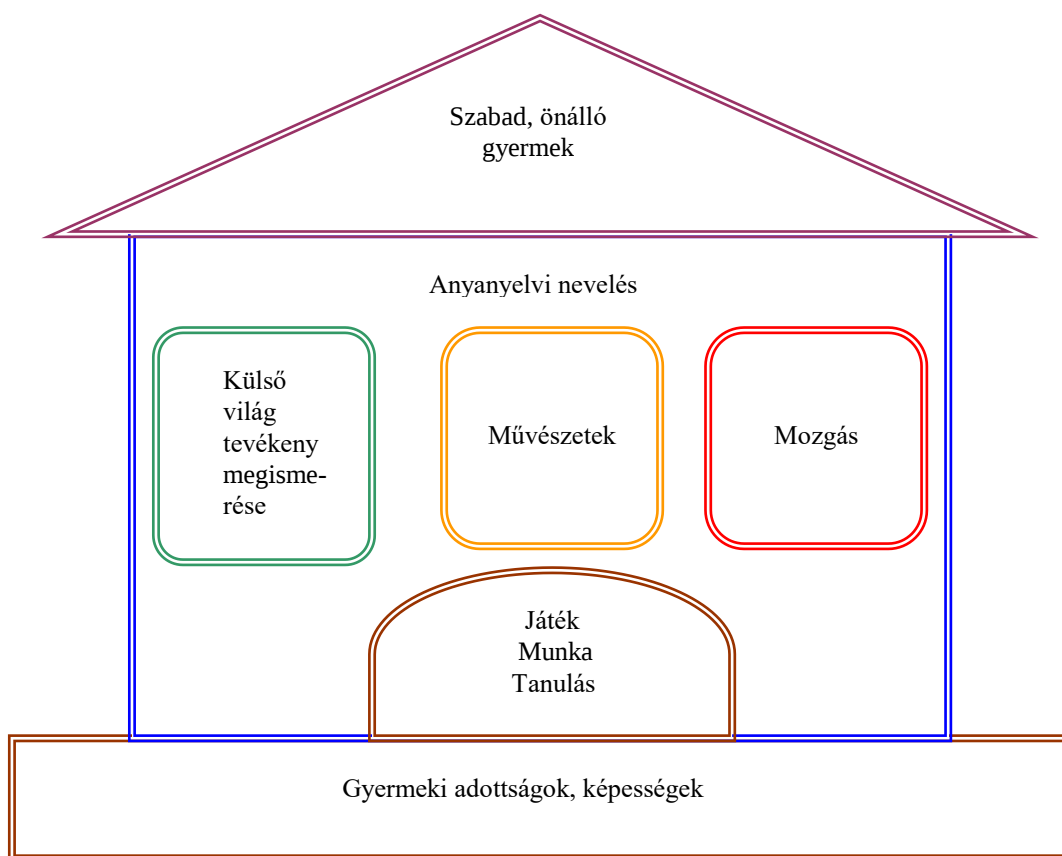
5. Műveltségi területek

A játékba integrált tevékenységek tartalma a műveltségi területek szerinti felosztást követi.

Az óvodapedagógus szabad választása, hogy az általa tudatosan szervezett kötetlen tevékenységekben, egy-egy műveltségi terület önmagában, vagy a műveltségi területek együttesen (komplexitás) jelennek meg.

A műveltségi területek a következők:

- külső világ tevékeny megismerése /matematikai tartalommal/
- vers-mese
- ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- rajzolás, mintázás, kézimunka
- mozgás

3. ábra. Tevékenységek és műveltségi területek koncentrációja

5.1. Külső világ tevékeny megismerése

A Mályva Integráló - Differenciáló Óvodai Program humanista értékrendje, koncepciója kifejezésre jut a gyerekek és nevelőik környezettel való kapcsolatában. Abban az életszervezésben, életvédelemben és életszeretben, amely tevékeny kapcsolatot jelent, és a teljes nevelési folyamatot áthatja.

5.1.1. Külső világ tevékeny megismerése

Az ember és környezete harmóniájának megteremtését már óvodáskorban kell megkezdeni.

A külső világ tevékeny megismerésének nevelés célja:

- A környezettudatos gondolkodás alapjainak lerakása.
- Az egészséges életvitel igényének megalapozása.
- A környezethez való pozitív érzelmi viszony kialakítása.
- A szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetről nélkülözhetetlen tapasztalatok szerzése, amelyek segítik az életkornak megfelelő biztonságos eligazodást.
- Népi hagyományainkkal való ismerkedés, kultúránk értékeinek védelme mellett, az interkulturális értékek tisztelete.

A környezeti nevelésnek nincsenek időkeretei, egymástól mereven elhatárolódó szervezeti keretei-formái. Integrálódnak benne a műveltségi területek témakörei és a különböző tev-

kenységek. A műveltségi területek koncentrációt alkotnak. Az embert, mint természeti és társadalmi lényt a középpontba állítva, a környezetismeret témáit a természeti és társadalmi témakörökre osztottuk.

Az ember és a természet

<i>Téma- körök</i>	<i>Nagy témák</i>	<i>Feldolgozás tartalma</i>		<i>Feldolgozásra szánt idő</i>
Évszakok	Ősz Tél Tavaszi Nyár	Változások, folyamatok az időjárásban Hatásai az élővilágra		Egész évben
Élőlények	Ember Állat Növény	- külső, belső tulajdonságok - fejlődésük (életfolyamatok, növekedés, változás) - funkciók (mozgás, pihenés, lélegzés, táplálkozás) - életfeltételek (táplálék, víz, levegő, hő) - életvédelem (egészség-, állat-, növényvédelem, betegség) - egymás közötti kapcsolatok	Egészség- védelem Környezet- védelem	Kb. 3-4 hét nagy témánként
Anyagi világunk	Anyagok (föld, víz, fa, fém, kő, textil, üveg, műanyag, papír stb.)	- eredetük - tulajdonságaik (szín, alak, felület, hang, íz, szag) - felhasználásuk - környezeti hatásuk - változásaik		
Föld, mint bolygó - a világ- egyetem	Föld Nap csillagok	- Bolygó, amelyen lakunk (földrészek, vizek) - ismerkedés a földgömbbel - Nap hatásai - óvjuk a Földet		
Az idő napsza- kok	Napszakok Hét napjai Hónapok Évszakok	- ismerkedés az órával - régen és most - egy napom - naptár használata - új év kezdete		

Ember és a társadalom

<i>Téma- körök</i>	<i>Nagy témák</i>	<i>Feldolgozás tartalma</i>		<i>Feldolgozásra szánt idő</i>
Szűkebb és tágabb környe- zetünk	Az otthon – a család (családtagok)	- hagyományok - ünnepek	Egészség- védelem Környezet- védelem	kb.3 – 4 hét nagy témánként
	Az óvoda és környezete (barátok, ismerősök) Lakóhelyünk – városunk – országunk (szomszédaink – népünk – más népek)	- kultúrák - életmódok - foglalkozások - hobbyk - sport - munka		
A technika világa	Közlekedés Hírközlés	- szabályai - eszközei - színterei		

A témakörök tervezésének menete:

- a téma lebontása résztémákra;
- gyűjtőmunka - a téma feldolgozását segítő anyagok - eszközök, könyvek, fényképek, játékok stb. – összeállítása;
- tapasztalatszerzési lehetőségek megtervezése:
 - helyszíni tapasztalatok;
 - a játékidőben, spontán és szervezett helyzetekben és/vagy a gyűjtőmunkával kialakított fejlesztő környezetben;
- résztémák kidolgozása: a tartalom mennyisége, minősége, sorrendje, időegysége;
- kapcsolódási lehetőségek más környezeti témákhoz és az egyéb műveltségi területekhez;
- lehetőségek az élménnyé vált tapasztalatok beépítésére a játékba.

A témafeldolgozás módja és menete:

- A témák adott évre lebontott sorrendiségének megtervezése. A nagytémák kapcsolódhatnak egymáshoz. A sorrendiséget befolyásolhatják az aktualitások, évszakok, ünnepek stb.
- A témafeldolgozás mélysége változó, függ a helyi sajátosságoktól, a csoport összetételétől, fejlettségi szintjétől, szociális helyzetétől és a feltételektől.
- A kiválasztott témák feldolgozása gyűjtőmunkával kezdődik, együttműködve a családdal. Az otthonról hozott „kincsek” érzelmileg motiválttá teszik a gyermeket, és segítik a témára való ráhangolódását.

- Az állandó gyűjtőhely a gyermek által behozott anyagok, tárgyak megóvása erősíti a közösségi szellemet.
- A feldolgozás időtartama a gyűjtőmunka megkezdésétől számítva kb. 3-4 hét. A gyermekek akkor kapcsolódnak be a spontán vagy szervezett tevékenységbe, tanulásba, amikor akarnak, vagyis, ha motiváltak. A gyerekek fejlettségi szintje befolyásolhatja a téma különböző irányú feldolgozását, annak részletességét, illetve az újabb ismeretek meglévőhöz illesztését, rendezését.
- Ebben a tanulási folyamatban – gyermekenként eltérő időpontban és formában - megkezdődik a tapasztalatok ismeretökké válása, azok beépülése a gondolkodásba.
- Az óvodapedagógusok a különböző keretek és formák között részt vesznek a spontán és a szervezett tanulási folyamatokban. Közben, ahol és amiben szükséges, segítenek, irányítják a folyamatot és/vagy a gyerekeket is. Lehetőségük nyílik, hogy megállapítsák, milyen képességszintre jutott el egy-egy gyerek, hogyan hatott értelmi fejlődése neveltségi szintjének, magatartásának alakulására.

A témafeldolgozásában a gyerekek aktív résztvevők, mert:

- játékos tevékenységekben felfedezhetik, megfigyelhetik, cselekvő módon megismerhetik természetes környezetüket;
- tapasztalatszerzési irányultságukat saját érdeklődésük befolyásolhatja;
- tapasztalatszerzésük módja és időtartama egyénenként változó;
- szabadon bekapcsolódhatnak egy-egy téma feldolgozásába;
- kísérletezgethetnek a számukra kialakított térben;
- felfedezéseiket megoszthatják társaikkal, az óvodapedagógusokkal, családtagjaikkal;
- frissen szerzett ismereteiket a közös játékban alkalmazhatják, átalakíthatják, más összefüggésben tovább fejleszthetik.

Az óvodapedagógus feladatai a külső világ tevékeny megismerésére neveléssel kapcsolatban:

- Tudatosan tervezett, szervezett környezeti feltételeket teremt, melyek között a gyerekek felfedezhetnek, tapasztalatokat, ismereteket szerezhetnek.
- A játékba integrált tanulásban a környezetismereti témák állnak a középpontban, amelyet a különböző műveltségi területek kiegészítenek, erősítenek.
- A témaköröket folyamatban láttatja.
- Lehetőséget ad a gyerekeknek ahhoz, hogy az adott témakörök feldolgozásában fejlettségéhez mérten, képességei szintjének megfelelően vegyen részt.
- Végiggondolja és megtervezi, a feldolgozásra szánt témákat. (Legfőbb kritérium, hogy a középpontban az ember és közvetlen környezete álljon.)

A gyermek az őket körülvevő világról szerzett ismereteinek mutatói az óvodáskor végére:

- szereti, óvja, védi, gondolja a természetet;
- biztonságosan mozog és tevékenykedik az őt körülvevő közvetlen környezetben;
- ismeri lakcímét, szülei nevét, foglalkozását;
- ismeri tágabb környezetében néhány intézmény nevét, rendeltetését;
- felsorol alapvető foglalkozásokat, ismeri ezek munkaeszközeit;
- felsorolja az évszakokat, napszakokat;
- különbséget tesz az évszakok között, ismeri jellegzetességeit;
- csoportosítani tudja az állatokat jellemző tulajdonságaik alapján;

- ismeri a növényre jellemző tulajdonságokat, valamint a növény fejlődése és az időjárás közötti összefüggéseket;
- ismeri a testrészeket, ezek funkcióit;
- ismeri és betartja az alapvető közlekedési szabályokat;
- ismeri a környezetük közlekedési eszközeit és felsorolja ezek jellemzőit;

5.1.2. Külső világ tevékeny megismerése /Matematikai tartalommal/

Az óvodás gyerek/ek matematikai műveltségtartalma nem választható el a környezet megismerésétől.

A matematikai nevelés célja:

- A környező világ mennyiségi, alaki, nagyságbeli, téri viszonyaival kapcsolatos tapasztalatszerzés, ismeretszerzés.

A matematikai fejlesztés beépül a külső világ tevékeny megismerésébe. A környezeti téma feldolgozása közben tisztázódnak a matematikai fogalmak, tapasztalások, és megjelennek a problémafelvetések, feladatmegoldások.

A különböző tevékenységek végzése közben is számtalan matematikai tapasztalatot szereznek a gyerekek, többnyire spontán módon, amely alapjául szolgálhat a tervszerű, szervezett matematikai fejlesztéseknek is. A tervezett matematikai fejlesztés és a spontán szerzett matematikai tapasztalatok egymástól elválaszthatatlan, egymást kiegészítő folyamatok, és szervezett játékok keretében is feldolgozásra kerülhetnek.

A matematikai tartalmú játékok és feladatok minden egyes gyerek számára lehetőséget adnak a saját szintjén történő bekapcsolódásra, biztosítva a kilépés szabadságát is. Egy adott témával, és annak különböző tartalmi megközelítésével való játékos tevékenykedés addig tart, ameddig azt a csoport és az egyének érdeklődése, fejlettsége lehetővé teszi.

Az óvodapedagógus feladatai matematikai neveléssel kapcsolatban:

- Megtervezi a matematikai fejlesztés feltételeit, feladatait, ezen belül az egyénre szabott feladatadást.
- Megszervezi a lehetőségét annak, hogy az adott szituációban a gyerekek spontán módon, vagy irányítottan szerezzenek matematikai tapasztalatokat.
- Kihasználja a fejlesztési lehetőségeket, amelyben a gyerek/ek fejlettsége az irányadó.
- Differenciáltan irányítja a fejlesztés folyamatát, és segíti a probléma megoldását.

A gyermek matematikai képességének mutatói óvodáskor végére:

- szívesen vesz részt matematikai jellegű tevékenységekben;
- képes tulajdonságok szerinti válogatásra, sorba rendezésre, kiegészítésre;
- megérti és helyesen használja a tanult mennyiségekkel, halmazokkal kapcsolatban az összehasonlítást kifejező fogalmakat;
- a számfogalom kialakulása a mennyiség állandóságában realizálódik (10 számkör);
- szívesen vállalkozik problémák megoldására;
- matematikai helyzetről, problémáról saját gondolatait szabadon is elmondja;
- követni tudja az irányokat, megérti és használja a névutókat;

5.2. Művészetek

A művészet az érzelmek hordozója, a gyermekben keletkező feszültség oldásának eszköze, a képzelet gazdagításának segítője, a kreativitás megnyilvánulási lehetősége.

5.2.1. Vers – mese

Az irodalmi nevelés az anyanyelvi kultúra és a műveltség megalapozását szolgálja. Fontos eszköze, módszere, és egyik szervezeti kerete-formája az óvodai anyanyelvi nevelésnek.

Az irodalmi nevelés célja:

- a gyerek világgépének alakítása;
- a gyermek irodalmi alkotó kedvének, és önkifejezésének kibontakoztatása, érzelmi életének gazdagítása;
- az erkölcsi és esztétikai értékek közvetítése;
- a nemzeti kultúra alapjainak lerakása;
- más kultúrák értékeivel való ismerkedés.

Az irodalmi nevelés tartalmát tekintve szorosan kapcsolódik a környezet jelenségeihez, a természethez és társadalomhoz, azok mindennapi eseményeihez. Átfogja azokat a helyi körülményeket tükröző népi hagyományokat, amelyek a hétköznapiakat és az ünnepnapokat hagyománnyá, szokássá alakítják.

A folyamatosság és az osztatlanság mellett a tevékenységek koncentrációja is kedvez az irodalmi művek visszaadásának. A környezet megismerését célzó témák tartalmi feldolgozása elképzelhetetlen az irodalmi műfajok /mese, elbeszélés, vers, mondóka stb./ koncentrációja nélkül. Ugyanez történhet a szabad vagy a szervezett játékok keretén belül is. Az irodalmi anyag, a mondanivaló ugyanúgy motívuma lehet a játéknak, mint a környezet megismerésekor szerzett tapasztalat, vagy amikor a gyerekek irodalmi élményeiket vizuálisan ábrázolják.

A népi mondókák, versek, mozgásos népi játékok — ismeretlen és ismert szerzők által megzenésített formában — erősítik az irodalom és a zene kapcsolatát, fokozzák a gyerekekre gyakorolt hatását. A mese alkalmas arra, hogy bemutassa a külvilág és az ember belső világa közötti kapcsolatot. Mágikus világgépe, amely csodákkal van tele, közel áll a gyerekek felfogásmódjához.

A folyamatos napirend szervezeti keretei között az óvodapedagógusoknak, és a gyermekeknek is számtalan lehetőségük van a nap folyamán bármikor arra, hogy mesét, verset mondjanak, képeskönyveket nézegessenek.

Az óvodapedagógus feladatai az irodalmi neveléssel kapcsolatban:

- Összeállítja a mű- és népköltészeti alkotások arányainak figyelembevételével az irodalmi anyaggyűjteményt.
- Megteremti az irodalmi élmény átadásához szükséges családi, biztosságot nyújtó légkört, a befogadást zavaró, külső ingerek kiküszöbölésére törekszik.
- Bensőséges személyes kapcsolatot alakít ki a gyerekekkel, amely feltétele a mese hatására keletkezett élmények belsővé válásának és feldolgozásának.
- Az irodalmi élmény átadását kötetlen formában szervezi.
- Érzelmileg megragadó, személyes előadásmóddal közvetíti az irodalmi anyagot.
- Kialakítja a mindennapi verselés, mesélés igényét, amely egyik biztosítéka annak, hogy a gyerekek a régi és új benyomásokat elfogadják, és többször feldolgozzák.

- Elvezeti a gyerekeket a mindennapi életről szóló, vagy annak egy-egy mozzanatát magába foglaló állatmeséktől, rövid történetektől, a bonyolultabb népmesék képi világához és történéseihez.
- Szükség esetén segíti a dramatizálást, bábozást. Bekapcsolódik az előkészítés feladataiba és a szerepek felosztásába.
- A mesekönyveket, a képeskönyveket hozzáférhetővé teszi a gyerekek számára.
- Megismerteti a gyerekekkel a képes-, az ismeretterjesztő-, az úti-, és képzőművészeti könyveket.
- A gyerekeket a könyvek helyes használatára, értékük megbecsülésére neveli.
- Könyvtár-, gyerekszínház látogatást szervez.
- Alakítja, formálja azokat a viselkedési szokásokat, amelyek a szervezett kulturális programokhoz igazodnak.

A gyerek irodalmi fejlettségének mutatói az óvodáskor végére:

- várja, igényli a mese, vershallgatást;
- szívesen mesél, bábozik, dramatizál a maga és mások szórakoztatására;
- ismeri a magyar népmesék világát és hőseit;
- szívesen ismételtet verseket, rigmusokat, mondókákat;
- képes meséket, történeteket kitalálni, azokat mozgással megjeleníteni, kifejezni;
- a saját kezűleg készített eszközöket, bábokat felhasználja meséléshez, verseléshez;
- megőrzi a könyvek épségét.

5.2.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A zene esztétikum, rend, szükséglet, az egyént és a közösséget fejlesztő hatáseggyüttes.

Az óvodai zenei nevelés célja:

- a gyerekek zene szeretetére nevelés;
- a gyerekek zenei képességeinek kibontakoztatása és fejlesztése;
- a zenei anyanyelv megalapozása;
- a gyermekek zenei alkotó kedvének, és önkifejezésének kibontakoztatása, érzelmi életének gazdagítása;
- a nemzeti kultúra alapjainak lerakása;
- más kultúrák értékeivel való ismerkedés.

A gyerekek számára alkalmas mondókák, dalos játékok, eltáncolt dallamok és zenehallgatásra szánt dalok átszövik a teljes nevelési folyamatot. A különböző műveltségi területekhez koncentrikusan kapcsolódnak.

A zenei nevelés alapelvei szerint:

- A zenei nevelés minél korábban kezdődjön.
- A művészileg is értékes zenét azok a néphagyományok adják, amelyek minden népzenei identitását erősítik.
- Az óvodában a zenei nevelésben elsőbbsége az emberi hangnak, az éneklésnek van. Ehhez kapcsolódik a természetes mozgás, amely a gyerekek mondókáit-dalait kíséri.
- A mondókázás, éneklés, zenélés nem kötődik konkrét időpontokhoz és mozgásokhoz. Akkor jelenik meg, amikor a gyerekeket valami erre motiválja.

A MINDI óvodai programjában a zenei nevelés szervezeti keretei-formái:

- kötetlen tevékenységek során;
- gyerekek által kezdeményezett, alkalmoszerű játékok alatt;
- más műveltségi területekhez kapcsolódó zenei élmény alkalmával.

Kötetlen zenei tevékenység a játékból kiindulva, megfelelő időpontban történik. A gyerekek kapcsolódása önkéntes. A távol maradó gyerekek tovább játszhatnak, de nem zavarhatják a résztvevőket. Közben, szimultán figyelhetnek, vagy be is kapcsolódhatnak. Eredményes, ha a zenei tevékenység kezdeményezése motiválja a gyerekeket, de emellett fontos feladat a feltételek (hely, eszközök stb.) előkészítése is. A zenei anyag a magyar népi mondókák és dalok mellett más népek dalait is felöleli. A zenehallgatás során találkozhatnak a gyerekek népzenevel, más népek zenéjével, néhány klasszikus és értékesnek tartott modern zenei alkotással is.

Gyerekek által kezdeményezett alkalmoszerű játékoknál a mondókákat, énekeket felidézheti egy tárgy, egy eszköz vagy esemény, amely így motiváló tényezővé válhat. A dalokhoz kapcsolódó mozgásos játékok nem mindig ugyanazok. Változtathatnak rajta a gyerekek úgy, ahogyan akarják, improvizálhatnak is igényeik szerint. Minden, ami a gyerekek környezetében történik, ismétlésre, néhány perces éneklésre, vagy éppen zenehallgatásra készíthet. Az egyéni fejlesztésre szánt feladatok beépülnek a játékba. Páros vagy kisebb csoportos formák-keretek között a gyerekek érzelmi kifejezéseinek is teret adhatnak. Bizonyos énekes játékok a kapcsolatfelvétel és együttműködés szempontjából fontossá válnak. A társak érintése, az egymásra figyelés, a közös tapsolás az összetartozás érzését erősítik. A gyerekek ritmusérzékét a különböző mozgások, táncok fejlesztik. A megismerő képességek közül a figyelem és az emlékezet a ritmusvisszhanggal és a mozgások megfigyelésével, utánzásával fejlődik.

A zenei nevelés kapcsolódhat más műveltségi területekhez is. Az óvodai anyanyelvi és irodalmi nevelés egyik alapköve a zenében — mondókában, énekekben — elhangzó ritmusok, népi kifejezések, szójátékok, rímek ismételtetése. A zene gyakori és nagyon hatásos motiváló eszköze a vizuális nevelésnek. A gyerekek szívesen illusztrálják zenei élményeiket nemcsak azok tartalmában, hanem hangulatában is. Hasonlóképpen egy művészi kép vagy tárgy megjelenése, nézegetése kiválthat zenei élményeket, sőt különböző zenei tevékenységekre is motiválhat. A komplexitást szemléletként vallva, kapcsoljuk dalainkat és mozgásanyagunkat a környezeti neveléshez és a matematikai játékokhoz. Kiemelt fontosságot kap az évszakokhoz, a népszokásokhoz, a hagyományokhoz való kapcsolódás.

Az óvodapedagógus feladatai a zenei neveléssel kapcsolatban:

- Megteremti a feltételeit annak, hogy a nap folyamán a gyerekek kedvük szerint énekeljenek, zenéljenek.
- Összeállítja a zenei anyaggyűjteményt, ebből választja ki a csoport összetételének, fejlettségi szintjének megfelelő zenei anyagot.
- Tervező munkája kiterjed a gyerekek zenei képességeinek differenciált fejlesztésére is.
- Játékidőben egyénenként vagy kisebb csoportokban foglalkozik a gyerekekkel.
- Szervezett és/vagy spontán formában fejleszti a gyerekek hallását, éneklési készségét, ritmusérzékét, mozgását, ha szükséges, speciális nevelési eljárásokat is alkalmaz.
- Megismerteti a gyerekekkel hangszereket, tanítja azok használatát.

A gyerek zenei fejlettségének mutatói az óvodáskor végére:

- szívesen mond mondókákat, rigmusokat;
- örömmel és tisztán énekel változatos dallamokat egyénileg, csoportosan;
- képes differenciálni és felismerni a zenei hangokat, a tárgyi és természeti környezet hangjait;
- szívesen játszik dalosjátékokat különböző tér és mozgásformákban;
- kialakul igénye a rendszeres zenehallgatásra;
- ismeri és használja a hangszereket.

5.2.3. Rajzolás, mintázás, kézimunka

Az óvodai nevelés folyamatában a művészetekkel foglalkozó részterületek egyike a rajzolás, mintázás, kézimunka, amely magába foglalja a vizuális befogadást, megismerést, az alkotást és a technikai ismereteket. A környezettudatos magatartás a természetes anyagok használatával realizálódik ebben a tevékenységben.

A vizuális nevelés célja:

- A gyerekek képi-plasztikai alkotó kedvének, és önkifejezésének kibontakoztatása a különböző kézműves technikák alkalmazásával.
- A szép iránti nyitottság, esztétikai érzékenység és igényesség formálása.
- Népművészet elemeivel, a népi kismesterségekkel (szövés, fonás, agyagozás) való ismerkedés.

A vizualitás megjelenik a gyerekek játékában kialakuló spontán helyzetekben, és kapcsolódik valamennyi műveltségi területhez. Realizálódik a szervezett kötetlen tevékenységekben, és differenciálódik a gyermekek fejlesztésében.

A különböző tevékenységek, műveletek, technikák gyakorlása közben fejlődik a gyerekek képi, térplasztikai kifejezőmódja, térbeli tájékozottsága, formavilága, színérzékelése. Formálódik gondolkodásuk, esztétikai értékrendjük, gazdagodik érzelmviláguk. Környezetükkel kapcsolatosan megismerkednek a különböző anyagok halmazállapotával, tulajdonságaival, az eszközök, tárgyak jellemzőivel.

A népművészettel, képző-és iparművészettel való találkozások gazdagítják és fejlesztik képi látásmódjukat és kifejezőképességüket, szolgálják a vizuális kifejezés nyelvének megismerését. A kézművességekkel való ismerkedés a manuális fejlesztés mellett, az önkifejezés, és feszültségoldás lehetőségét jelenti a gyerekek számára.

A vizuális tevékenységek számtalan lehetőség adnak az óvodapedagógusnak, hogy a gyermekek differenciált fejlesztését megvalósítsák.

Az óvodapedagógus feladatai a vizuális neveléssel kapcsolatban:

- Előkészíti azokat az anyagokat, eszközöket, amelyek inspirálják a gyerekeket arra, hogy minél többször részt vegyenek a játékukat kiegészítő eszközök készítésében.
- Berendezi az úgynevezett "szabadpolcos rendszert" ahonnan a gyerekek a bármikor elvehetik azokat az eszközöket, anyagokat, amelyeket használni kívánnak.
- Motiválja a gyerekeket a különböző anyagok felhasználására, megismerteti velük a technikai megoldásokat.
- A barkácsolással a gyerekek kez ügyességének, technikai jártasságán, fejlesztésén túl a gondolkodásukat is a célszerű megoldások keresésére irányítja.
- Alkalmat ad az alkotási vágy kielégítésére azáltal, hogy a gyerekek saját elképzeléseiket megvalósíthatják.

- Észreveszi a gyerekek kezdeményezéseit, figyel rájuk, ötletet ad, és ha szükséges, segítséget nyújt.
- Önállóságra nevel, de közben megköveteli azoknak a szabályoknak a betartását, amelyek a gyerekek testi épségét megóvják.
- Megtervezi az ábrázolási technikák gyakorlási lehetőségeit.
- Közvetett módon fejleszti a manuális képességeket, az íráshoz szükséges finommozgások alakulását.
- Keresi a kapcsolatot a vizuális fejlesztés lehetőségei és a különböző műveltségi területek között.

A gyermek vizuális fejlettségének mutatói az óvodáskor végére:

- bátran, önállóan alkalmazza a megismert technikákat;
- alkotásaiban a képi kifejezés változatos, színgazdag, arányos;
- munkáit önálló elképzeléseik alapján képes megoldani;
- biztonsággal használja az ábrázolás eszközeit;
- az ábrázoló tevékenységét az igényesség jellemzi;
- az őket körülvevő környezetben felfedezi a szépet, az esztétikumot;
- kifinomul szem-kéz koordinációja;
- kialakul az olvasáshoz, íráshoz szükséges vizuális diszkrimináció.

5.3. Mozgás

Az óvodai testmozgás az egészséges életmód kialakításának és az egészségfejlesztésnek szerves része.

A mozgás célja:

- a gyerekek összerendezett és harmonikus mozgásának fejlesztése;
- mozgásigényük kielégítése;
- a testi képességek fejlesztése.

A MINDI nevelési rendszerében sajátos helyet foglal el. A mozgásnak két szervezeti kerete van: a *mindennapos mozgás és szervezett mozgás tevékenység*.

A MINDI koncepcionális alapelemei, a folyamatosság, az osztatlanság, a koncentráció, a specializáció, a mozgásban is meghatározó szerepet játszanak.

A *mindennapos mozgás* naponta egyszer, a délelőtti napszakban, 20-30 percig tarthat. A játék a mindennapos mozgás időtartamának 50% -át tölti ki. Bemelegítésként szerepelnek benne az utánozó és a mozgásos játékok, befejezésként pedig a szereplős, helycserés szabályjátékok.

A *mindennapi mozgásban* ismerkednek meg a gyerekek a kéziszerekkel, amelyek használata több szempontból is fontos:

- a gyerekek elsajátíthatják a helyes fogásmódokat;
- fejleszti koncentrációképességüket;
- segíti a szem-kéz, a szem-láb koordináció kialakulását;
- színesíti, játékosá teszi a tevékenységeket.

Az óvodapedagógust a hónapokra, hetekre lebontott új mozgásformák és játékok segítik a heti szervezett mozgás tevékenység előkészítésében.

A mindennapos mozgás opcionális korosztálynak megfelelően, bármikor kiléphet, illetve csatlakozhat a gyermek.

A szervezett mozgás tevékenység heti egy alkalommal meghatározott időben és szervezeti keretben történik. Szervezése hasonlít a mindennapos mozgáshoz. Eltérés a tevékenységek anyagában van. A bemelegítő, lazító gyakorlatokat (járás és futás) a gimnasztika követi. Fontos, hogy az egyszerűbb mozgásforma megelőzze a nehezebb gyakorlatokat, a rávezető gyakorlatok a főgyakorlatot, amely nem más, mint a mindennapos mozgásban megismert mozgások kombinációja. A gyakorlatokat folyamatosan, egy időben végzi az egész csoport, de minden gyerek a saját fejlettségi szintjén. A gyakorlatlanabbaknak lehetőségük van arra, hogy fejlettebb társaikat utánozzák.

A gyakorlatok elvégzésének sikerességét a szétszóró elhelyezkedés segíti, így a gyerekek szabadabban mozoghatnak, és nem kell a mellettük vagy az előttük álló tempójához alkalmazkodniuk.

A szervezett mozgás tevékenység anyaga a természetes mozgásokra épül.

A tevékenység tervezésénél átgondolást igényel:

- a mozgásanyag kiválasztása;
- a bemutatás, amelyhez magyarázat tartozik;
- a mozgásirány kijelölése;
- az óvodapedagógus tartózkodási helye;
- az eszközök száma és elhelyezése;
- a differenciált hibajavítás, segítségnyújtás;
- a mozgás iránti érdeklődés felkeltése és fenntartása;
- a mozgásos játékokra szánt időkeret;
- a tevékenységeket átható játékoság;
- az intenzív mozgásokat felváltó lazítás;
- a gyerekek egyénenként differenciált bekapcsolódó részvétele.

A különböző életkorú és fejlettségű gyerekek számára egyaránt lehetséges, hogy a szervezett mozgástevékenységen kívül is játszassanak mozgásos játékokat. A már megismert játékokat többször is megismételhessék a csoportszobában, a csoport teraszán vagy öltözőjében és a szabadban egyaránt.

A szabadban is lehetőség nyílik a mozgásos játékok és gyakorlatok variálására. Az ismert kéziszer, eszközök más funkciót is betölthetnek. A gyerekek lehetőséget kaphatnak arra, hogy rollerezzenek, biciklizzenek, szánkózzanak, vagy éppen csúszkáljanak stb.

A csoportok óvodapedagógusai lehetőséget teremtenek arra, hogy az egymáshoz közeli fejlettségű gyerekek versenyezzenek egymással. Ez a lehetőség egy nagyobb közösséghez tartozás érzését és egy másfajta alaphoz való viszonyulás kialakulását segíti elő.

A mozgás tevékenységek a testi képességeket a jellembeli tulajdonságokkal kölcsönhatásban alakítják és formálják. Általuk a gyerekek megismerik saját testüket, annak részeit, funkcióit. A finommotorika fejlődése lehetővé teszi, hogy bizonyos eszközökkel bánni tudjanak, és azokat felhasználják különböző képességeik fejlesztésében.

A testi képességek (állóképesség, gyorsaság, erő, ügyesség) fejlődése kiterjed az akarati, jellembeli tulajdonságaik alakulására is, mint az akaraterő, a kitartás, a fegyelmezettség, a bátorság; vagyis mindaz, ami a társakkal, a világgal való együttélésben nélkülözhetetlen.

A mozgás tevékenység során a gyerekek beszédértése, kifejezőképessége is fejlődik.

A mozgás hatására a gyerekek cselekvőképességében is látványos fejlődés tapasztalható. Nagyobb erőfeszítés hatására dinamikusabb mozgás, jobb eredmények várhatók. Erősödik a gyerekekben az együttműködés igénye, jobban alkalmazkodnak a szabályokhoz.

A mozgás egyfajta fegyelmezettséget és ezzel együtt járó figyelemmegosztást igényel. Feltételezi a feladattartás bizonyos szintjét, ami segíti a gyakorlatok pontosabb végzését is.

Mozgás közben a gyerekek egyidejűleg figyelni képesek nevelőjükre, társaikra, azok mozgására és a felhasznált eszközökre. Ez kihat kezdeményező, szervező és irányító képességükre is.

Versenyjátékokban szociális képességeik alakulnak.

Az óvodapedagógus feladatai a mozgással kapcsolatban:

- Elkészíti az éves mozgásanyag ütemtervét a csoport ismeretében.
- Megteremti a feltételeit a mozgásos tevékenységeknek.
- Átgondolja a mozgáshoz kapcsolódó szabályokat, szokásokat és következetesen betartatja (baleset megelőzése és elsősegélynyújtás).
- Naponta szervez testmozgást (4 nap mindennapos mozgás, 1 nap szervezett mozgás tevékenység).
- Megszeretteti a mozgást a gyerekek játékos kedvére építve.
- Biztosítja a gyakorlatok differenciált elvégzését.
- Bővíti a mozgástapasztalatokat, gyakorlással alakítja a mozgáskészségeket.
- Mozgáson keresztül fejleszti a testi, értelmi, szociális, nyelvi kommunikációs képességeket, és az érzelmi-akaratú tulajdonságokat.
- Tervezi és biztosítja a gyermekek számára a csoportban a mozgásfejlesztő eszközöket.

A gyermek mozgásfelettségének mutatói az óvodáskor végére:

- a gyermek a természetes mozgásokat biztonsággal végzi;
- mozgása koordinált, folyamatos;
- egyensúlyérzéke stabil, megváltozott körülmények között is képes az egyensúlyozásra;
- változó tempójú, irányú, ritmusú mozgásra képes;
- össze tudja kapcsolni a kis és nagymozgásokat;
- biztonságos a ceruza és ollófogása;
- szem-kéz, szem-láb koordinációja lehetővé teszi a bonyolultabb mozgássorok elvégzését;
- erőnléte, állóképessége, gyorsasága örömmel végzett intenzív mozgásra motiválja;
- pontos térészlelése, tájékozódása biztos mozgást eredményez;
- kialakul a lateralitás;
- testséma ismerete részletes, pontos;
- mozgásemlékezete pontosan működik;
- képes a megosztott figyelemre;
- az utasításokat megérti és követi;
- fantáziája segíti a probléma felismerését, megoldását a mozgásokban;
- képes az önálló szervezésre, irányításra;
- alkalmazkodik társi mozgásához;
- kialakul szabálytudata, kitartása, monotonia tűrése és együttműködő képessége;

6. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek speciális nevelése

6.1. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek integrált nevelése

A Mályva Integráló- Differenciáló Program alapját a humanista nevelés filozófia képezi. Az ember szeretetére, a közösség és az individuum együttes elfogadására nevel. A gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítésére ad lehetőséget. A nevelési eljárásokat meghatározó problémák felismerésére épít. Nevelésünkben érvényt szerzünk mindazon pedagógiai elveknek, melyek biztosítják a gyermek mindenek felett álló érdekének érvényesülését, az esélyegyenlőséget, az egymás megértésén és tiszteletén alapuló magatartást és az egyéni képességek fejlesztését.

Mindezek megfelelő alapot teremtenek a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek integrációjához, a speciális nevelés megvalósításához.

Az óvodában kiemelt figyelmet igénylő gyermekek:

- a) különleges bánásmódot igénylő gyermek,
 - aa) sajátos nevelési igényű gyermek,
 - ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek,
 - ac) kiemelten tehetséges gyermek,
- b) a gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, veszélyeztetett gyermek.

A fentiekén túl kiemelt figyelmet fordítunk a nemzeti kisebbséghez tartozó, migráns gyerekekre is.

Sajátos nevelési igényű gyermekek:

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékos együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd,

A sajátos nevelési igényű gyermekek integrálását a szakértői vélemény figyelembevételével, utazó gyógypedagógus együttműködésével végezzük. A sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási és magatartászavarral küzdő gyermekek fejlesztése minden esetben egyénre szabott terv alapján valósul meg, amelyet a szakember készít el, ugyanakkor minden egyéb tevékenység továbbra is biztosított a csoport keretében.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek:

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek,

Kiemelten tehetséges gyermekek:

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

A **hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése** során az óvodapedagógusok külön figyelmet fordítanak a hátrányok leküzdésének segítésére, a diszkrimináció-mentes csoportlétkör biztosítására.

Integráció: fogadás – a nevelésben kiemelt figyelmet igénylő gyermek beilleszkedését jelenti a többségi nevelési intézményt /óvodát/ látogató gyerekek közé.

Inklúzió: befogadás – az integráció fejlettebb formája, mely a gyermek érdekében új módszereket keres. A differenciáló pedagógia jellemzi. Gondok esetén a pedagógus megpróbál változtatni viselkedésén, módszerén. A gyógypedagógus partner a megoldásokban, kiegészíti, segíti a csoportban dolgozók munkáját. Szemléletváltás jellemzi az egész testületet, melyet felkészült nyitott pedagógusok alkotják. Ez a nyitottság jellemző az egész intézményre, pedagógusokra, gyermekekre, szülőkre egyaránt.

Funkcionális integráció: az integráció fejlettebb formája, ami a MINDI keretein belül megvalósítható. A kiemelt figyelmet igénylő gyermek együtt nevelése, fejlesztése a csoporttal közös tevékenységekben valósul meg az óvodai élet egész folyamán. Tehát a nevelés időtartamában mindvégig differenciált együttes nevelés folyik és az utazó gyógypedagógus, valamint a logopédus különböző megsegítéseket végez.

6.1.1. Az integrált nevelés célja:

- A különböző fejlődési képességű gyerekek közötti kölcsönös elfogadás és tolerancia kialakítása.
- A sajátos nevelési igényből és a hátrányos helyzetből adódó különbségek csökkentése.
- A tehetséges gyermek esetében korai tehetség-felismerés, személyiségfejlődésének támogatása.

6.1.2. Az integrált nevelés feladata:

- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek befogadása, fejlesztése.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek szocializációjának elősegítése, védettség biztosítása.
- Az életkori és az egyéni fejlődésbeli különbségekre épülő differenciált fejlesztés.
- A tehetséges gyermek esetében korai tehetség-felismerés, tehetségazonosítás, személyiségfejlődésének támogatása, szükség esetén további megsegítésre irányítás.

6.1.3. Az integrált nevelés feltételei

Személyi feltételek

- 2 fő óvodapedagógus /fogadó kész, felkészült/;
- 1 fő dajka;

- utazó logopédus;
- utazó gyógypedagógus;
- gyógypedagógiai asszisztens – autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek nevelése esetében - aki segíti az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermeket a nap folyamán.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében különösen jelentős az óvoda **együttműködő és koordináló szerepe** az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

Tárgyi feltételek

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztésének alapvető tárgyi feltételei megegyeznek a MINDI Program eszközszerével. A fejlesztést segítő speciális eszközök az óvoda eszköztárában megtalálhatók.

A beszéd fogyatékos gyermek és az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermek fejlesztése gyógypedagógus - logopédus által, a csoport és a fejlesztő szobájában történik.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekek nevelésekor a fizikai környezet úgy kerül kialakításra, hogy strukturáltsága, szervezettsége hatékonyan segítse a gyermek minél nagyobb fokú önállóságát. Ennek érdekében fontos a protetikai környezet kialakítása gyógypedagógus segítségével, gyógypedagógiai asszisztens jelenlétével. Biztonságos környezetet kell kialakítani a gyermek testi épségét veszélyeztető eszközök és anyagok megfelelő elhelyezése, tárolása, valamint az elkóborlás megelőzése szempontjából. A terem elrendezése segítheti a gyermekek önálló tevékenységét, a szabályok és határok felismerését és azokhoz való alkalmazkodást. A környezet beláthatóvá tétele és a szokások együttes kialakítása biztonságot nyújt.

6.1.4. Az integráció lehetséges hatásai

Az integráció hatása a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre

- Átveheti az ép gyerekek magatartási és viselkedési formáit.
- Jobban fejlődhet önállósága az alkalmazkodó készsége, az akaratereje, az együttműködő képessége.
- A kiemelkedő képességek a többi gyerek érdeklődését is felkelthetik, növelik a (tehetséges) gyermek önbizalmát, szociális beilleszkedését

Az integráció hatása a társakra

- Megtanulják elfogadni az egyéni különbségeket.
- Érzékenyebbek lesznek mások problémáira.
- Alakul a társuk iránti felelősségérzet, figyelmesség, gondoskodás.
- Az óvodán kívül is pozitívan viszonyulnak a különbséget mutató személyekhez.

Az integráció hatása a kiemelt figyelmet igénylő gyermek szüleinek

- Összevethetik gyermekük fejlődését a többiekével, realisabb képet alakítanak ki róla.
- Aktív részesei lehetnek a gyermekük fejlődésének.
- A helyzetből adódó elszigeteltségük csökken vagy megszűnik.

6. 2. A különleges bánásmódot igénylő gyermekek nevelése

6.2.1. A sajátos nevelési igényű gyermek

A Zuglói Mályva Óvoda integrált nevelését meghatározó dokumentum a Zuglói Mályva Óvoda Alapító Okirata (melléklet), mely alapján az alábbi különleges bánásmódot igénylő gyermek ellátása történik:

- Beszédfogyatékos gyermek
- Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek (2 fő)
- Egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdő gyermek
- Halmozottan fogyatékos gyermek (több fogyatékoság együttes előfordulása esetén).

6.2.1.1. Beszédfogyatékos gyermek - nyelvfejlődési és beszédzavarok

Beszédfogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít. Beszédfogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő.

A beszédfogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

A fejlesztés célja:

- Sokoldalú prevenció fejlesztés.
- Kommunikációs készség fejlesztése.

A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszédfogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszédfogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

Az inkluzív nevelés ismeri a fogyatékoságból eredő hátrányokat és biztosítja, hogy a beszédfogyatékos gyermekek a szükségleteiknek megfelelően hozzájussanak azokhoz a pedagógiai többlétszolgáltatásokhoz, amelyek a hátrányok leküzdését segítik.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Tájékozódjon a gyermek beszédállapotáról és azokról a speciális feladatokról, amelyeket a mindennapi nevelés oktatás során szem előtt kell tartania.
- Folyamatos, rendszeres kapcsolattartás a segítő szakemberekkel.
- Gazdag nyelvi környezet biztosítása.
- A beszédfogyatékos gyermekhez intézett közlései mindig csökkentett beszéd tempóban hangozzanak el rövidített, redukált formában.

- Speciális módszerekkel, differenciált foglalkoztatással az egyéni haladási ütem biztosítása.
- A beszéd fogyatékos gyermek motiválása, a beszéd fogyatékből eredő hátrányok miatti kirekesztettség érzésének csökkentése, megszüntetése, az önbizalom erősítése.
- elfogadó magatartás, az egyéni bánásmód elve.

6.2.1.2. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus olyan pervazív (az egész személyiséget átható) fejlődési zavar, melyben minőségében eltérő a fejlődés.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekre jellemző:

- a kölcsönösséget igénylő szociális készségek hiánya;
- a rugalmas gondolkodás hiánya;
- a kreativitás területén tapasztalható kognitív nehézség;
- a beszéd szintjéhez képest károsodott kommunikáció;
- az egyenetlen intelligencia, illetve képességprofil;
- a következményes sztereotip viselkedés, érdeklődés, aktivitás;

A tünetek az élet különböző szakaszaiban és különböző formákban jelentkezhetnek. A típusos tünetek új helyzetben, váratlan események hatására felerősödhetnek.

Gyakran társulnak egyéb problémákkal, (értelmi fogyatékból, beszéd-, érzékszervi-, mozgásfogyatékból, viselkedésproblémák, agresszió).

A fejlesztés célja:

- Kommunikációs készség fejlesztése.
- Szocializációs készségek fejlesztése

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek integrációja esetén fontos, hogy képzett pedagógus készítse fel a csoporttársakat és szüleiket az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek fogadására, illetve az alkalmankénti találkozásokra.

Az autista gyermekkel foglalkozó többségi óvoda pedagógusának szüksége van a szoros kapcsolattartásra speciálisan képzett szakemberrel, aki az elsődleges fejlesztési irányok kijelölésében, a mindennapi, egyénre szabott autizmus specifikus fejlesztési feladatok megtervezésében, értékelésükben nyújt segítséget

A program működtetéséhez szükséges az óvodapedagógusok kiegészítő képzése, és emellett az intézmény nem pedagógus alkalmazottjai is szerezzenek legalább elemi ismereteket az autista gyermekkel való kommunikációról együttműködésről, és segítsék az óvodapedagógust, illetve a gyermeket a kitűzött célok elérésében.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása.
- Szükség szerint *augmentatív* (az egyéb vizuális segédeszközök pl. a kommunikációs kártya, tájékozódást segítő rajzok, ábrák, emlékeztető szempontok, stb.) kommunikációs eszközök használatának tanítása mindennapi élethelyzetekben.
- *Augmentatív* kommunikációs eszközök használatának tanítása a *protetikus* környezet részeként a tér-idő szervezése (napirend, folyamatábrák, munkaszervezés, munkarend).
- Alapvető önkiszolgálási készségek kialakítása (rágás, étkezés, szobatisztaság, öltözés, tisztálkodás).

- Korai kognitív funkciók csoportba való beillesztés kialakítása.
- Óvodán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

6.2.1.3. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermekek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi.

Tanulási és viselkedési problémájuk specifikus tanulási zavarok, azaz– diszlexia veszélyeztetettség, diszortográfia veszélyeztetettség, diszkalkúlia veszélyeztetettség, diszgráfia veszélyeztetettség és diszpraxia veszélyeztetettség, mint a motoros képességek fejlődési zavara, valamint ezek maradványtüneteinek fennállása, a fentiek együttjárása miatt a kevert specifikus tanulási zavarok;

hiperaktivitás és figyelemzavar; továbbá a szocio-adaptív folyamatok zavarai, az érzelmi kontroll, ön, vagy mások felé irányuló agresszió, a szorongás, az én-szabályozás gyengeségét mutató magatartásjellemzők, az alkalmazkodóképesség, a célirányos viselkedés, az önszervezés, valamint a metakogníció eltérő fejlődésében mutatkozik meg.

Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárási okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

A fejlesztés célja:

- A gyermek pozitív tulajdonságaira építve a személyiség komplex fejlesztése.
- Alapvető kognitív készségek, képességek alakítása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Pszichés zavar felismerése.
- A szülővel való együttműködés megalapozása.
- A szakértői bizottság véleménye alapján a részképesség zavarok korrekciója és kompenzálása szakmai módszerek alkalmazásával.
- Fejlesztés szakmai teamben, a szülő aktív bevonásával.
- A teljesítménykudarckokra épülő másodlagos zavarok megelőzése
- A gyermek alkalmazkodó képességének, önállóságának, együttműködésének fejlesztése.
- Az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges képességek megalapozása.

6.2.1.4. Halmozottan fogyatékos gyermek, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén

Az Alapító okiratban felsorolt több sajátos nevelési igény együttesen fordul elő.

A célok és az óvodapedagógus feladatainak meghatározása a fentiek alapján történik.

6.2.2. Beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermek

Beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de *nem minősül sajátos nevelési igényűnek*. Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult.

A fejlesztő foglalkoztatás az óvodai nevelés keretében valósul meg, a szakértői vélemény alapján egyéni, mikro csoportos foglalkoztatás keretében. A fejlesztésben minden óvodapedagógus részt vesz, de a fejlesztőpedagógusok tevékenysége kiemelt jelentőséggel bír.

A fejlesztés célja:

- A gyermek pozitív tulajdonságaira építve a személyiség komplex fejlesztése.
- Szocializációs készségek fejlesztése.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Beilleszkedési, tanulási, magatartási zavar felismerése.
- A szülővel való együttműködés megalapozása.
- A szakértői bizottság véleménye alapján a beilleszkedési, tanulási, magatartási problémák korrekciója és kompenzálása szakmai módszerek alkalmazásával.
- Fejlesztés szakmai teamben, a szülő aktív bevonásával.
- A teljesítménykudarckra épülő másodlagos zavarok megelőzése
- A gyermek alkalmazkodó képességének, önállóságának, együttműködésének fejlesztése.
- Az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges képességek megalapozása.

6.2.3. A kivételes képességű, tehetségígéretes gyermek

Az intézmény fontos feladata a képességek kibontakoztatása, a tehetséges gyermekek felismerése, nyilvántartása, egyéni nyomon követése, a tehetségek gondozása és fejlesztése, élve az intézményi és az intézményen kívüli együttműködések lehetőségeivel. A mikro csoportos tevékenységszervezés közben a differenciálás gyakorlata kiválóan alkalmazható a kiemelten tehetséges gyermekek nevelésében, melynek fontos színtere a játék tevékenység. A tehetséggondozás során a tehetségígéretek fejlesztjük a gazdagítás, dúsítás, differenciálás eszközszerével komplex programok keretében.

Az integráló tehetséggondozás, a „tehetségígéretek” egész személyiségének komplex fejlesztésére irányul.

A fejlesztés célja:

A tehetségígéretes gyermekek személyiségének optimális alakítása, komplex fejlesztése Mályva Program keretében.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A különböző tevékenységekben a tehetséges gyermek felismerése.
- A tehetséges gyermek érdeklődési körének feltérképezése.

- Egyéni bánásmód keretében történő célzott fejlesztés, képességfejlesztés.
- A gyermek pozitív én-tudatának erősítése.
- Elfogadó és támogató környezet kialakítása.
- A pedagógusok továbbképzésének megszervezése a tehetségfejlesztés területén.
- A szülők folyamatos tájékoztatása, megnyerése a közös célok hatékony elérése érdekében.
- Partneri kapcsolat kialakítása a tehetséges gyermekeket megsegítő szakemberrel.

6.3. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek

A hátrányos helyzet lehetséges okai:

- A család anyagi és egészségügyi állapota, erkölcsi helyzete és életvitele, értékrendje.
- A család lakóhelye és lakókörnyezete.
- Szűkös lakásviszonyok.
- Szülők iskolázatlansága.

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

- Megfelelő minőségű és időtartamú óvodai nevelés biztosítása a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek részére.
- Az intézményen belül az egyenlő bánásmód elvének érvényesítése.
- A gyermekek differenciált fejlesztése egyéni képességeik figyelembevételével
- Gyermekközpontú családorientált szemlélet kialakítása.

Feladat:

- A hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeket óvodai felvételnél előnybe részesíteni, biztosítani számukra az esélyegyenlőséget.
- A hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek egyenlő elosztásával biztosítani intézményi és csoport szinten a szegregációmentességet.
- Egyéni differenciált készség és képességfejlesztés egyénre tervezetten a gyermek fejlődését folyamatosan nyomon követve.
- Hatékony együttműködés kialakítása a szülőkkel, valamint az óvodán kívüli szervezetekkel.

Pedagógiai munka kiemelt területei:

Az óvodába lépéskor komplex állapotfelmérés készítése:

- Lehetőség szerint családlátogatás.

Egészséges életmódra nevelés, egészségfejlesztés:

- Egészségtudat kialakítása.
- Táplálkozási szokások alakítása.
- Mozgásra nevelés.

Érzelmi, erkölcsi, közösségi nevelés:

- Az intézményes nevelésbe való beilleszkedés elősegítése.
- Bizalom, elfogadás, együttműködés érvényesítése.

Kommunikációs nevelés:

- Szókincs.
- Nyelvi kifejezőképesség.
- Beszédértés, beszédészlelés fejlesztése.

Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése

Korszerű óvodapedagógiai módszerek alkalmazása:

- Környezettudatos magatartás pozitív minta alapján.
- Differenciálás.
- Egyéni fejlesztés.
- Szülőkkel való megújuló partneri kapcsolatok.

Nevelőtestület együttműködésének formái:

- Rendszeres team munka.
- Esetmegbeszélések.
- Hospitálások.

A nevelőtestület közös munkálatai során a pedagógus rendszeresen kifejti szakmai álláspontját, ezzel párhuzamosan pedig fejleszti vitakultúráját.

Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos feladatok:

- Védőnői tanácsadás – egészségnap.
- Egészségügyi szűrővizsgálatok kezdeményezése, megszervezése, feltételek biztosítása.
- Gyermekjóléti szolgáltatások kezdeményezése (ruhák, játékok, könyvek stb. gyűjtése).
- Szociális ellátórendszerrel való együttműködés.

Együttműködés szülőkkel:

- Személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel.
- A gyermekek egyénre szabott beilleszkedésének biztosítása.
- Rendszeres tájékoztatás a gyermek fejlődéséről.
- Egyéni beszélgetések.
- Családlátogatás (igény szerint).
- Fogadóóra.

Együttműködés az óvodán kívüli szervezetekkel:

- Zuglói Benedek Elek Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény;
- Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIV. Kerületi Tagintézménye;
- Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottságok;
- Korai Fejlesztő Központ;
- Zuglói Családsegítő és Gyermekjóléti Központ;
- Zuglói Családsegítő Gyermekjóléti Szolgálat;
- Budapest Főváros XIV. Kerületi Önkormányzat Gyámhivatal;

Az óvodapedagógus feladatai

- A tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása.
- Az anyagi támogatás lehetséges formáinak megkeresése.
- A mindennapi élethez szükséges készségek elsajátítása.
- A családi életre, egészséges életmódra nevelés.
- A szülők közötti elfogadó és segítő magatartás alakítása, formálása.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermek fejlettségének mutatói az óvodai élet végére:

- gyermekeként változó;
- a sérülés mértékétől befolyásolt, és függ a fejlesztés sikerétől;
- önmagához mért fejlődése tekinthető.

Sikerként könyvelhető el, ha a gyermek jól érzi magát a közösségben, amely befogadta őt. A pedagógusok, a társak és a szülők elfogadó, segítő magatartása biztonságot jelent számára, így alakul önbizalma és környezetéhez való viszonya. Sikerkritériumnak tekinthető még a gyermek egyenlő hozzáférése tevékenységekhez, valamint önmagához mért látható fejlődése.

363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról VI.5. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben

6.4. A kiemelt figyelmet igénylő gyermek fejlődéséről, fejlesztéséről készülő dokumentációk

A tervező munka írásbeli dokumentumai:

Fejlesztési Napló: megegyezik a gyermek fejlesztéséről készülő dokumentumoknál leírtakkal. Az óvodapedagógusok vezetik.

Forgalmi napló: amelyet a logopédus és a gyógypedagógus vezet.

Egyéni fejlődési lap: mely a külvilágból és belvilágból áll, legfeljebb négy nevelési éven át használható.

A fejlesztést végző utazó gyógypedagógus és logopédus a Szakértői Bizottság szakvéleménye alapján egyéni fejlesztési tervet készít, amely nem más, mint a beszéd fogyatékos, az *autizmus spektrum zavarral küzdő*-, valamint súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő gyerekek fejlesztési ütemterve. A tervek 3-6 hónapos időszakokra készülnek, melynek végén az eredmények értékelése után újabb terv készül.

Az óvodapedagógus feladata a dokumentáció vezetésével kapcsolatban:

- Megfigyeléseket végez.
- Figyelemmel kíséri a gyermek fejlődésének egyéni tempóját
- Folyamatosan rögzíti a gyermek fejlődésében bekövetkezett változásokat.
- A fejlesztést egyénre szabottan tervezi meg.

6.5. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

- ***Minden gyermek feltétel nélküli elfogadása.*** Személyiségük, képességeik, tehetségük kibontakoztatása – elsősorban a játékon keresztül közvetített, az életkornak megfelelő műveltségtartalmak eszközrendszerével.

- *Minden gyermeket megillet a neki megfelelő, sajátos bánásmód.* A követelményszint életkornak és egyéni képességeknek megfelelő módosítása.
- Fokozott *tolerancia, elfogadó magatartás* a halmozottan hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű, illetve beilleszkedési-, magatartási-, tanulási zavarral küzdő gyermekekkel, családokkal.
- Szociális hátrányok enyhítése
- A hátrányos megkülönböztetés minden formáját elutasítjuk. Intézményünkben nem szervezünk olyan programot, tevékenységet, nem kérünk olyan eszközöket, amelyek költségei a szülőknek aránytalanul nagy terhet jelentenének, és ezzel a gyermekek egy részét kizárnánk az azon való részvételből.

7. Az óvodai élet szervezése

7.1. A nevelést segítő személyi feltételek

A csoportokban a személyi állandóság hozzájárul a gyermekek érzelmi biztonságához.

- Minden csoportban két főiskolai óvodapedagógusi végzettséggel rendelkező, szakmailag jól képzett — ha lehetséges, fejlesztő pedagógiai ismeretekkel is rendelkező — óvodapedagógus egymással összhangban nevelje a gyerekeket.
- Az óvodapedagógusok munkáját gyermekcsoportonként egy 1 fő dajka és óvodai szinten 1.5 fő pedagógiai asszisztens segíti.
- A sajátos nevelési igényű gyereket integráltan nevelő csoportban az óvodapedagógus munkáját utazó gyógypedagógus segíti, aki a gyerek speciális fejlesztését csoportban és csoporton kívül egyaránt végzi.
- Az autista gyermekek nevelését 1.5 fő gyógypedagógiai asszisztens segíti.

Az óvodapedagógus és a nevelést segítő személyisége, nevelési szemlélete, stílusa meghatározó. A különbözőségek elfogadása, tiszteletben tartása alapkövetelmény és modell a különböző korú és fejlettségű gyermekeknek. Érzékenység a másik emberre, nyitottság a kapcsolatépítésben. Az óvodapedagógus értelmiségi státuszának megfelelően legyen tájékozott a különböző műveltségi területeken, mert az integrált műveltség tartalmakat óvodai szinten csak így tudja beépíteni a spontán és szervezett pedagógiai szituációkba.

7.2. Tárgyi feltételek

Az óvoda berendezési tárgyai épületben, udvaron a program megvalósítását szolgálják. A gyerekek fejlesztésének eszközei, a fejlődést szolgáló környezet elemei, amelyek a gyermekek sokféle egyéni és közös tevékenységét szolgálják. Számukra hozzáférhető módon, és a biztonságukra odafigyelve helyezjük el.

7.2.1. Berendezési tárgyak

- A terem, a fürdőszoba, az öltöző berendezései otthonos környezetet, családias hangulatot biztosítanak. A tárgyi feltételek illeszkednek a gyerekek szükségleteihez, segítik napközbeni pihenését, relaxációját /pihenősarok/.
- Színek, formák harmóniája az esztétikai igény belsővé válását segíti.
- A berendezések alakíthatósága a gyermek kreativitását fejleszti.
- Az udvaron rögzített és mobil tárgyak, eszközök a mozgásfejlődést segítik.

7.2.2. Eszközök, anyagok

- A játékeszközök a gyerekek fejlődését, fejlesztését, biztonságát, kényelmét, egészségük megőrzését szolgálják.

- A csoportok játék- és eszközkészletének összeállítását segítő szempontok:
 - változatos tevékenységre késztesse
 - variálható, kombinálható legyen
 - a különböző képességek fejlődését segítse
 - különböző méretű, anyagú tárgyak, álljanak rendelkezésre
 - sokféle anyag ösztönözzön barkácsolásra
- Gyermeklexikonok, képeskönyvek széles kínálata a gyermek látókörét bővíti.
- A technikai érdeklődés a technikai eszközök keltik fel.
- A sportszerek az önálló gyakorlások során a kis és nagymozgások fejlődését segítik.
- A szertári eszközök, valamint a testneveléshez használt szerek mobil bútorok, naponta a játék alakulásától és a gyerekek igényeitől függően kerülhetnek be a csoportba.

/A MINDI működési feltételeit biztosító eszközrendszer a program mellékletében található/.

7.3. Az óvodai élet megszervezése

Az óvoda működését az óvodai munkarend és a házirendben foglaltak biztosítják.

Az óvoda **munkarendjét** a vezető készíti el, (az SZMSZ tartalmazza). A munkarend úgy alakul, hogy egész nap folyamán megfelelő létszámú dolgozó látja el a gyermekek körüli szervezési, nevelési feladatokat, amelyeket a lépcsőzetes munkakezdés és befejezés tesz lehetővé. Az óvoda teljes nyitvatartási idejében a gyermekekkel történő tevékenységek mindegyikét óvodapedagógus irányítja.

A **házirend** tartalmazza a szülők (mint az óvodás gyermek képviselőjének) jogait és kötelességeit az óvodai életrenddel-munkarenddel kapcsolatban.

Az óvodai élet megszervezéséhez a feltételeket a MINDI *szervezeti keretei* adják. Konceptiójának megfelelően a csoportok *osztatlanok*, a 3–7 éves korú gyermekek együtt nevelődnek.

A csoportok átjárhatósága udvaron-épületben egyaránt megvalósul.

A csoportszervezés szempontjai:

- testvérek, rokonok, barátok, ismerősök egy csoporton belül együtt maradhatnak;
- nemek szerinti optimális arány;
- életkor szerinti optimális arány;

A *folyamatos napirend* rugalmas időkereteivel a gyerek/ek fejlődési üteméhez igazodik. A napirendet folyamatos életszervezés jellemzi, amely a játékban kerete és színtere az integrált tevékenységeknek, foglalkozásoknak, az egészséges életmódra nevelés folyamatának.

A **hetirend** kialakítása az óvodapedagógus felelős szabadsága, figyelembe véve a csoport igényeihez való rugalmas alkalmazkodást, valamint a többi csoporttal való együttműködés összhangját.

7.4. Dokumentumok

7.4.1. A nevelési dokumentumok

Általános nevelési terv:

Az óvoda egészére szóló terv, amely tartalmazza a megvalósítandó nevelési és szervezési feladatokat. Ezt kiegészíti az éves beszoktatási terv, amely csoportonként változó.

Csoportnapló:

A napló a hivatalos dokumentációt képviseli. A „Csoportnapló” formailag mobil, kiemelhető lapokból és fejezetekből álló dokumentumot jelent, melyet csoportonként vezetünk. Elsősorban tudatos felkészülés a tervszerű munka miatt, valamint a csoportba lépő személyek könnyebb tájékozódása, és a pedagógiai munka ellenőrzése szempontjából.

Tartalma: nyitó lap; a csoport névsora; napirend; ellenőrzések; családlátogatások időpontja; fogadóórák időpontja; óvodai és csoportprogramok; környezeti témák éves lebontása; heti tervek (a környezeti téma feldolgozását segítő, műveltségi tartalmak tervezése)

Mellékletek: éves munkaterv; éves nevelési terv; szabály-szokásrendszer; tanulást segítő témagyűjtemények; egyéni fejlesztések; engedélyek; A külső világ tevékeny megismerése téma feldolgozását segítő, műveltségi tartalmak tervezése.

A pedagógus munkáját ezen dokumentumoknak megfelelően hosszabb-rövidebb időszakokra lebontva tervezi meg.

Felvételi és mulasztási napló:

A napló a hivatalos dokumentációt képviseli. A „Csoportnapló” formailag mobil, kiemelhető lapokból álló dokumentumot jelent, melyet csoportonként vezetünk.

Tartalma: nyitó lap; a gyermekek adatai, szükséges információk, jelenléti vezetés havi és évi végi összesítéssel;

Mellékletek: ellenőrzések

7.4.2. A gyermek fejlődéséről, fejlesztéséről készülő dokumentumok

Az óvodapedagógus tervező munkájának alapja a gyermek *Fejlődési Naplója*, melynek pontos, és folyamatos vezetése hármas célt szolgál:

- Az óvodapedagógusok, a logopédus, és az utazó gyógypedagógus a gyermek fejlődésének fázisait követve és feljegyzéseikre támaszkodva határozzák meg fejlesztési feladatokat.
- A Fejlődési Napló szolgálhat alapul a szülő tájékoztatásának gyermeke fejlődésével kapcsolatban.
- Alapját képezi a vezető ellenőrző, értékelő munkájának, mely kiterjed a gyermek fejlődésére is.

A „Fejlődési Napló” formailag mobil, kiemelhető lapokból és fejezetekből álló dossziét jelent, melyet gyermekenként vezetünk.

A dosszié tartalma:

- a gyermek megfigyelését segítő szempontsor;
- a gyermek néhány rajza, és adott fejlődési szintjét dokumentáló munkái;
- dokumentumok (zárójelentés, orvosi vizsgálat, szakértői vélemények);
- Anamnézis;

A Fejlődési naplóban tartalmilag és formailag is fontos helyet foglal el a **Gyermek fejlődésének nyomon követését segítő dokumentum**, mely a következő részeket tartalmazza:

- adatlap;
- beszoktatással kapcsolatos tapasztalatok;
- családlátogatással kapcsolatos feljegyzések;
- beszélgetések a szülővel /fogadóóra/;
- feljegyzések a családról;
- a gyermek testi állapota;
- megismerő funkciók megfigyelése;
- a gyermek jellemzése a különböző óvodai tevékenységekben;
- egyéni fejlesztési terv;

A jól és rendszeresen vezetett fejlődési napló visszajelzést ad az óvodapedagógusnak arról, hogy a választott pedagógiai módszerek eredményre vezettek-e vagy változtatni kell azokon. Segíti a felidézést /pl. a szülővel történt beszélgetésről, a fejlesztést segítő kollégákkal történt megbeszélésről/. A több éves nevelési folyamatban, egységben látható a gyermek fejlődésének menete /esztleges pedagógus váltás esetén fontos segítség a fejlesztés tervezésében/

Az óvodapedagógus feladata a dokumentáció vezetésével kapcsolatban:

- Megfigyeléseket végez.
- Figyelemmel kíséri a gyermek fejlődésének egyéni tempóját
- Folyamatosan rögzíti a gyermek fejlődésében bekövetkezett változásokat.
- Évente két alkalommal minden gyerekről értékelést készít.
- A fejlesztést egyénre szabottan tervezi meg, és dokumentálja a gyerek Egyéni fejlesztési tervében.

7.5. Gyermekvédelem

A gyermeki jogok tiszteletben tartása és megvalósulása meghatározzák az óvodában folyó nevelőmunkát, nevelői attitűdöket és a gyermekképünket.

Minden gyermeket megilletnek a gyermeki jogok. Az óvoda dolgozóinak kötelessége, hogy hivatása gyakorlása során biztosítsa az intézményben a gyermek személyiségét, emberi méltóságát tiszteletben tartó légkört és feltételeket, megóvja a gyermekeket a testi-lelki erőszakkal, valamint az információs ártalmakkal szemben.

A gyermeket érintő döntéseinkben a gyermekek mindenek felett álló érdekét vesszük figyelembe. A gyermeki jogok érvényesítéséhez együttműködünk a családdal, ha kell tanácsokkal segítjük nevelését. Az óvoda minden dolgozója a tudomására jutott információkat bizalmasan kezeli.

Gyermekvédelmi munkánk fő feladatának a prevenciót és a segítségnyújtást tekintjük.

Különös gondot fordítunk a gyermekek testi épségének megőrzésére, a gyermekbalesetek megelőzésére. Az erre vonatkozó előírásokat, a védő-óvó intézkedéseket a Házirendben és az SZMSZ-ben szabályozzuk és megismertetjük.

Biztosítjuk a törvény által előírt egészségügyi vizsgálatok, szűrések feltételeit.

A gyermekvédelem célja:

- A gyerekek szociális és családi körülményeinek feltárását követően az arra rászorulóknak a megfelelő segítségnyújtás.
- A gyermeki jogok érvényesítésének biztosítása, képviselése.

A gyermekvédelemmel kapcsolatos kompetencia szintek, és feladatok:

Óvodapedagógus:

A gyermekvédelmi munka valamennyi óvodapedagógus feladata, mely magába foglalja:

- gyermekek testi és lelki egészségének védelmét;
- a gyerekek szüleivel a kapcsolatfelvételt;
- a gyermekek családi környezetének feltérképezését;
- a gyermek fejlődésének dokumentálását;
- a problémák és okaik feltárását;
- a tudomására jutott bizalmas információk kezelését;
- az óvodavezető és a gyermekvédelmi feladatok koordinátorának tájékoztatását;
- gyermekvédelmi feladatok koordinátorának tájékoztatását;

Gyermekvédelmi feladatok koordinátora:

Az óvodapedagógusok jelzése alapján intézményi szinten kezeli gyermekvédelmi szempontból megoldást igénylő eseteket.

- a csoportok óvodapedagógusaitól átveszi az információkat a gyerekekről;
- tájékoztatási kötelezettségét teljesíti a szülők, az óvodapedagógusok és az
 - intézményvezető felé;
- az óvodapedagógusok jelzése alapján környezettanulmányt végez, a szülőket
 - tájékoztatja a szükséges tennivalókról /személyes törődés, segítségadás/;
- részt vesz az érintett gyermekkel kapcsolatos döntések előkészítésében, és az
 - elbírálásban;
- kapcsolatot tart az észlelő-és jelzőrendszer tagjával;
- beszámolási kötelezettsége van az intézményvezető felé;

Intézményvezető:

Az intézmény gyermekvédelmi munkájának irányítását végzi a gyermekvédelmi feladatok koordinátorával együtt, aki szoros kapcsolatot tart fenn az óvodapedagógusokkal.

- megteremti a gyermekvédelmi munka személyi és tárgyi feltételeit;
 - gondoskodik a szakember ellátottságról,
 - megfelelő munkaszervezéssel segíti feladata ellátásában a gyermekvédelmi feladatok koordinátorát,
- az azonnali jelentési és intézkedési kötelezettségét teljesíti a veszélyeztetett gyermek érdekében;
- tájékoztatja a szülőket az őket érintő változásokról;

A gyermekvédelmi tevékenység várható eredménye:

- az óvodába lépés pillanatától kezdve segítséget kapnak a rászoruló családok;
- nem sérülnek a gyermeki jogok;
- a szülő bátran fordul az óvoda pedagógusaihoz;

7.6. Az óvoda kapcsolatrendszere

A pedagógiai kapcsolatok alapja a 0–8 éves gyerekek egységes szemléletű nevelése, a bölcsőde – óvoda – iskola közötti intézményváltás átmeneti problémáinak megoldása, egymás nevelési gyakorlatának megismerése, valamint az egyénenként differenciált fejlődés-fejlesztés elfogadása és alkalmazása. Az óvoda kapcsolatrendszere (tartalma, a kapcsolattartásért felelősök feladatai) az SZMSZ-ben található. Az óvodapedagógus feladata, hogy a felelősségi körébe tartozó szakmai körökkel élő kapcsolatot ápoljon.

7.6.1. Pedagógiai kapcsolatok

- a család, mint jelenlévő szociális bázis;
- bölcsőde (ahonnan jön a gyermek);
- iskola (ahová megy a gyermek);
- a Mályva Integráló-Differenciáló Óvodai Programot választó magyar és külföldi óvodák és/vagy csoportok;
- más programmal működő óvodák;

7.6.2. A nevelést segítő speciális kapcsolatok

- Zuglói Benedek Elek Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény;
- Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIV. Kerületi Tagintézménye;
- Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottságok;
- Korai Fejlesztő Központ;
- Zuglói Családsegítő és Gyermekjóléti Központ;
- Zuglói Családsegítő Gyermekjóléti Szolgálat;
- Budapest Főváros XIV. Kerületi Önkormányzat Gyámhivatal;

Az óvoda kapcsolatrendszerének szerves része ezeken kívül:

- Fenntartó;
- Az egészségvédelem képviselői;
- Kulturális kapcsolatok;
- Gazdasági-menedzselési kapcsolatok;
- Jogi kapcsolatok;
- Egyházak;

7.6.3. A szülő, a gyermek és az óvodapedagógus együttműködésének formái

Az óvodai nevelés a családi nevelés értékeire épül, azt fejleszti tovább. A szülőt nevelő társnak tekinti. A nevelési folyamatok és az óvodapedagógus nyitottsága lehetővé teszi a szülőnek, hogy igényeinek megfelelően alakítsa ki kapcsolatát az óvodával, s legyen részese gyermeke nevelésének. A szülővel való hatékony együttműködés érdekében alkalmazza az IKT eszközöket (e-mail, honlap, fényképek, információs anyagok, honlap ajánlások, hanganyagok stb.)

Alapvető, hogy az együttműködés keretei-formái, milyensége biztonságot adjon a szülőnek, gyermeknek, óvodapedagógusnak, és az óvodában dolgozóknak egyaránt.

Együttműködési elvek a kapcsolattartásban:

- A család sajátos értékrendjének elfogadása, érvényesülése a gyerek óvodai nevelésében.
- Korrekt nevelési magatartás az értékközvetítésben.
- A nevelés kölcsönössége, a család – óvoda kapcsolatban.

Az együttműködés célja:

- A humanista értékrend elfogadása, konstruktív életvezetés megvalósítása sokszínű tevékenységekkel, amelyet a család és óvoda együtt teremt meg.

A szülő joga a gyermek alanyi jogainak képviselésében:

- megválasztani az óvodai csoportot és az óvodapedagógust;
- megismerni az óvoda nevelési programját, házirendjét, és egyéb dokumentumait;
- betekinteni a gyermeke fejlődését rögzítő dokumentumokba;
- ötletekkel, hagyományalakítással bekapcsolódhat a nevelési folyamatba;
- képviselheti az óvoda érdekeit, részt vehet a szülők tanácsában;

A szülő kötelessége tiszteletben tartani gyermeke, szülőtársai, és az óvoda dolgozóinak személyiségi jogait.

Az együttműködés feladata:

- a gyerek nevelési körülményeinek, feltételeinek közös megtervezése;
- egymás tiszteletén alapuló tevékeny együttműködés a gyerek nevelésében.

Az együttműködés tartalma, jellemzői

Beszoktatás

Az óvodapedagógus felkínálja a beszoktatás lehetőségét, amellyel a család bármely tagja (édesanya, édesapa, nagyszülő...) élhet. A beszoktatás időtartama a gyermek biztonságérzetének alakulásától függ, tehát gyermekenként változó. (1- 2 naptól, több hétig is terjedhet). Kezdetben a beszoktató személy segít a gondozási tevékenységekben, kapcsolatteremtésben, és együtt játszik vele. A befogadást, a csoporthoz szokott, fejlettebb gyermektársak is megkönnyítik. Később az óvodapedagógus, és feladattól függően a dajka fokozatosan a szülő helyébe lép, és segíti a gyermek beilleszkedését.

Családlátogatás

A szülő igénye szerint élhet azzal a lehetőséggel, hogy az óvodapedagógus otthonában látogassa meg a gyermeket. A családlátogatás erősíti gyermek biztonságérzetét, megkönnyíti az óvodapedagógus részéről a befogadást, megismerést.

Fogadóóra

A fogadóóra alkalmat teremt a szülő és a pedagógus bizalmas párbeszédére, amelyben tájékoztatást kap a szülő gyermeke fejlődéséről. Alkalom nyílik az esetleges problémák megbeszélésére, a közös megoldáskeresésre.

Szülői értekezlet

A szülői értekezlet az óvodapedagógus és a csoportba járó gyermekek szülei közötti közösségi kapcsolattartási forma. Tájékoztatás, párbeszéd mindenkit érdeklő, érintő témában, a szülők pedagógiai kultúrájának formálása.

Programok

Közös programok a szülők és a gyermekek részvételével: kirándulásokon, kulturális programokon, ünnepen, ünnepélyeken, hagyományörző rendezvényeken, játszó- és barkács délutánok.

Nyílt napok

Nyílt napok a beiratkozást megelőző időszakban az óvoda iránt érdeklődő szülők és gyermekeik részére, valamint a nevelési év során, a szülő igénye alapján a pedagógussal előre egyeztetett időpontban.

Együttműködés a tanulási témák feldolgozásában a szülőkkel és a gyermekekkel közösen (Pl. eszközgyűjtésben, tapasztalatszerzésben, és szervezési feladatokban stb.)

Véleménynyilvánítás

Szülői elégedettségmérések alkalmával írásban is véleményt nyilváníthat a szülő az óvodáról a minőségfejlesztés érdekében.

Az együttműködés várható eredménye:

- a szülő megismeri az óvoda élet és értékrendjét;
- részt vesz olyan tevékenységekben, melyek színesebbé, gazdagabbá teszik a gyermekek óvodai életét;
- a szülő és gyermek egyaránt bizalommal fordul az óvodapedagógushoz;
- problémái megoldásában kikéri az óvodapedagógus véleményét, segítségét.

7.7. Szolgáltatások

Cél: A gyermekek egyéni képességeinek hatékonyabb kibontakoztatása, valamint a hátrányos helyzetből fakadó különbségek megszüntetése érdekében olyan szolgáltatások szervezése melyek hozzájárulnak a gyermekek egészséges személyiségfejlődéséhez.

Szolgáltatásként nyújtott fejlesztéseken való részvétel feltétele:

- Szülői hozzájárulás a szűrővizsgálat elvégzéséhez;
- Szülői nyilatkozat, hogy gyermeke részére kéri a szolgáltatást;

Az intézményben a kiszűrt gyerekek számára a Fővárosi Szakszolgálat XIV. Kerületi Tagintézménye szükség szerint prevenciós tornát, valamint logopédiai ellátást biztosít, meghatározott rendszerességgel, csoport és egyéni beosztással.

A súlyos logopédiai problémával rendelkező gyerekek ellátása fiatalabb korban is megkezdődhet a terápiából kilépő gyerekek helyén.

A szülők a szolgáltatásokról tájékoztatást kapnak. Élhetnek a fejlesztő foglalkozáson való részvétel lehetőségével. Gyermeük fejlesztéséről fogadóóra keretében tájékoztatást kérhetnek és kapnak.

Logopédia

- A beszédhibás gyermekek logopédiai fejlesztése.
- A dyslexia prevenciós foglalkozásokat a kiszűrt nagycsoportos gyerekeknek.

Prevenációs torna

A prevenációs torna célja a testi deformitások megelőzése és korrekciója a gyermekek egészséges testi fejlődésének elősegítése. A foglalkozásokat a kiszűrt nagycsoportos gyermekek részvételével a Fővárosi Szakszolgálat XIV. Kerületi Tagintézményének munkatársa vezeti.

Egészségügyi szolgáltatás

A mindenkori törvényi előírások szerinti szűrővizsgálathoz az óvoda megteremti a feltételeket. A szűrésekről értesíti a szülőt, aki nyilatkozik a szolgáltatás igénybevételéről.

A Zuglói Mályva Óvoda óvodapedagógusai művészeti témájú és mozgásfejlesztő tevékenységet szervezhetnek a gyermekeknek.

Az óvoda által szervezett szolgáltatások:

- Kéthetente „Hétszínvirág mese-dráma” foglalkozás az érdeklődő gyerekeknek.
- Kéthetente népi játék- és gyermektánc.
- Kéthetente, játékos formában logikai játékokkal ismerkedhetnek a gyerekek.
- Kéthetente Zeneház tevékenység.
- Külső szervezésben focizhatnak a gyerekek. /térítéses/
- Hetente két alkalommal a Judo alapjaival ismerkedhetnek meg a gyermekek. /térítéses/
- Hetente a szülői igényeknek megfelelően kerülnek megteremtésre a hitoktatás feltételei.

A gyermekekkel az óvoda teljes nyitva tartásának ideje alatt a fenti szolgáltatásokon túl a gyermekekkel csak óvodapedagógus foglalkozhat.

Melléklet:

1. sz. melléklet: Eszköz és felszerelési jegyzék

Eszköz és felszerelési jegyzék

A MINDI Program megvalósításához az alábbi eszközök rendelkezésünkre állnak, ill. elhasználódásuk, esetén többnyire az óvoda költségvetéséből pótolhatóak. A folyamatos pótláshoz Eszközbővítés céljából pályázatokon is részt veszünk, valamint a Mályva Alapítvány is segít a finanszírozásban.

Az egészségfejlesztés, egészséges életmód alakítása

Mosdóhasználat: fogmosótartó – törölközőtartó polc, egészségügyi polc, szappan, WC papír, törölközők, körömkefe, fogkefe, fogmosópohár, fogkrém, tükör, fésű, az intimitást segítő térelválasztók.

Étkezés: tányérok, poharak, megfelelő méretű evőeszközök, szalvéták, kancsók, terítők, hőtartó tálalóedények, süteményes- desszertestálak, gyümölcscentrifugák, reszelők, vágódeszkák, kések stb.

Öltözködés: fogasok, öltözőszekrények, padok.

Pihenés: ágyak, ágyvásznak.

Játék

Babaszobai - babakonyhai bútorok, tálalóedények, kiegészítő ruhadarabok, fejdíszek, bábeszközök, paraván, építőjátékok, autók, barkácseszközök, logikai, értelemfejlesztő játékok, kirakók, babák, babaruhák, plüssállatok, babakocsik, kiegészítő-játékok stb.

Mozgás

Ugrókötelek, labdák, kerékpárok, triciklik, kötélletrák, kötelek, rollerek, karikák, körlap-mérleg-lengő hinták, csúszdák, Rotikon készletek, sportpálya, kosárpálánk, kosárlabdák, focikapuk, ugráló labdák, kismotorok, bordásfalak, ugrópadok, tornapadok, Body-roll készletek, babzsákok, szalagok, tornabotok, Greiswald padok, zsámolyok, tornaszőnyegek, szivacsok, egyensúlyozó eszközök, ugrószekrény, trambulínok, mászófal, stb.

Mese-vers

Mesekönyvek, képek, fejdíszek, bábok, bábparaván, diavetítő, diafilmek, CD - és magnók, kazetták, lemezek stb.

Ének- zene, énekes játék

Hangszerek: háromszögek, ritmusbotok, cintányérok, xilofonok, különféle dobok, furulyák, csengők, hangvillák stb. Kiegészítők: szoknyák, kalapok, kendők, egyéb kiegészítő kellékek. CD - és magnók, kazetták, lemezek stb.

Rajzolás, mintázás, kézi munka

Agyag, gyurma, különféle papírok (kartonpapír, hajtogatós papír, krepp-papír, újság), ollók, festékek, (tempera, gomb, olaj,) különböző vastagságú zsírkréták, ceruzák, különféle méretű ecsetek, ragasztók, textilek, fonalak, cérnák, tűk, rafia, tálcák, irattartók, alufóliák, vödörök, tálak, szivacsok, damilok, bőrök, hurkapálcák stb.

Külső világ tevékeny megismerése

Mikroszkópok, nagyítók, csiráztató edények, földgömbök, ismeretterjesztő könyvek, lexikonok, magvak, gyógynövények, haledelek, növények, kertiszerszámok (gyermek és felnőtt méretű), fűnyírók, locsolókannák, locsolótömlők, talicskák, madáretetők, madáritatók, mágnesátlak, mérőszalagok, minimat készletek, logikai készletek, mérlegek, űrmértékek, televízió, videó-, és CD lejátszó, ismeretterjesztő kazetták, CD-k, akváriumok, dobozok a csigák gondozásához stb.

Munkajellegű tevékenységek

A gyermekek méretéhez szükséges eszközök pl.: takarító eszközök, kerti szerszámok stb.

Hiányzó helyiségek a 11/1994 (VI.) MKM. rendelet, - a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről – alapján:

- Elkülönítő szoba
- Orvosi szoba
- Egyéb raktár
- Felnőtt étkező

Hiányzó eszközök a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált neveléséhez a 11/1994 (VI.) MKM. rendelet, - a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről – alapján:

Eszköz megnevezése	Fejlesztés területe	Darabszám	Egységár	Összesen Ft
Ayres háló	Vesztibuláris rendszer	2	12.000.-	24.000.-
Ayres háléhoz csiga		2	12.000.-	12.000.-
Egyensúlyozó készlet	Mozgásfejlesztés	2	11.000.-	22.000.-
Üzenő tábla	Autista gyermek	2	15.000.-	30.000.-
Időmérő	Autista gyermek	2	10.000.-	20.000.-
Szakirodalom pedagógusoknak			50.000.-	50.000.-

ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

A módosított MINDI Program érvényes attól az időponttól, amikor Budapest Főváros XIV. kerület Zugló Önkormányzat Képviselőtestülete jóváhagyja:

A helyi nevelési program módosításának indoka:

- Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának módosulása
- Törvényi jogszabályváltozás
- Fenntartó által meghatározott feladatváltozás
- Innováció eredményeinek beépítése
- A minőségfejlesztési munka eredményeinek beépítése

A helyi nevelési program nem kötelező módosítását – a vezetőnek benyújtott írásbeli előterjesztés után a nevelőtestület 50+1%-os támogatásával – kérheti a KAT elnöke, mint döntést előkészítő és érdekegyeztető fórum.

A MINDI Program nyilvánossága:

- Minden csoportnaplóban
- A vezetői irodában
- A Mályva Óvoda honlapján
- KIR rendszer

Felhasznált irodalom

- Atkinson, Rita L. – Atkinson, Richard C. – Smith, Edward E. – Bem, Daryl J.: *Pszichológia*. Budapest, 1994, Osiris-Századvég.
- Az óvodai nevelés programja*. Budapest, 1970, Tankönyvkiadó.
- Az Óvodai Nevelés Programja*. Budapest, 1989, OPI.
- Alapelvek a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók integrált neveléséhez, oktatásához* – Vas Megyei Pedagógiai Intézet. Szombathely. 2004.
- Irányelvek a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók integrált neveléséhez, oktatásához* – Oktatási Minisztérium
- Zalaszentgróti Napköziotthonos Óvoda HNP.
- Bábosik István: *A nevelés elméletének és gyakorlatának fejlődési tendenciái*. Új Pedagógiai Szemle, 1996. 5. sz.
- Báthory Zoltán – Pösze Gábor: *Tantervek külföldön*. Budapest, 1993, Országos Köznevelési Intézet. /A tantervelmélet forrásai, 15./
- Báthory Zoltán: *Tanítás és tanulás*. Budapest, 1985, Tankönyvkiadó.
- Fromm, Erich: *A szeretet művészete*. Budapest, 1993, Háttér Kiadó.
- Keresztúri Ferencné – Székely Ilona: *A tanulás tere a játék*. In: Játék Fórum. Hajdúböszörmény, 1986, Hajdúböszörményi Óvónőképző Főiskola.
- Keresztúri Ferencné et al.: *Nevelési gyakorlat a budapesti XIV. kerületi Mályva téri óvodában*. In B. Lázár István (szerk.): *Nevelőmunka az óvodában*. Miskolc, 1989, Borsod–Abaúj–Zemplén Megyei Pedagógiai Intézet.
- Keresztúri Ferencné: *Az óvodai nevelési keretterv integráló-differenciáló koncepciója*. In: *Alternatív óvodapedagógiai törekvések Magyarországon*. 2. köt. Szombathely, 1995, Magyar Óvodapedagógiai Egyesület.
- Lányiné Engelmayer Ágnes – Marton Klára: *Értelmi fogyatékosok szociális teljesítményének vizsgálata*. Budapest, 1991, Akadémiai Kiadó.
- Mérei Ferenc: *Társ és csoport*. Budapest, 1989, Akadémiai Kiadó.
- Mészáros István: *Iskolatörténeti Kaleidoszkóp*. 1–2. köt. Budapest, 1989, Artemis Kiadó.
- Nagy Sándor: *Az oktatás folyamata és módszerei*. Budapest, 1991, Volos Bt.
- Pedagógiai Lexikon*. 2. vált. kiad. Budapest, 1976, Akadémiai Kiadó.
- Piaget, Jean: *Az értelem pszichológiája*. Budapest, 1993, Gondolat.
- Porkolábné Balogh Katalin – Páli Judit: *Pszichológiától pedagógiáig*. Budapest, 1993, Alex-typo.
- Skiera, Ehrenhard: *Egy antropológiai pedagógia alapvonásai*. Budapest, 1994, ELTE TFK Neveléstudományi Tanszék.
- Jordan, Rita – Powell, Stuart: *Autisztikus gyermekek speciális tantervi szükségletei. Tanulási és gondolkodási készségek*. Autizmus Alapítvány, Kapocs Könyvkiadó, Budapest, 1997.
- Frith, Uta: *Autizmus – A rejtély nyomában*. Kapocs, Budapest, 1991.
- Fatalin Andrea: *A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált neveléséről – szülőknek*, 2004.
- Vargáné Mező Lilla: *Sajátos nevelési igényű tanulók együttneveléséről pedagógusoknak, intézményvezetőknek*, Budapest, 2004.
- Balázs Anna: *Az autista gyermekek az óvodában és az iskolában*. In: Illyés Sándor (szerk.) *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 2000.

Jászberény Város Óvodai Intézmény Pedagógiai Programja 2013.

Balázs Anna – Szaffner Éva – Őszi Tamásné (szerk.): *Tantervi és módszertani útmutató autizmussal élő tanulókat oktató-nevelő többségi általános iskolák számára.* OKI, Budapest, 1999.

Gy. Stefanik Krisztina: *Terápiás lehetőségek az autizmussal élő gyermekek ellátásában.* Fejlesztő pedagógia, 2004

